

Iselin Laukvik Tønnesland

Lovfestet kjærlighet

En kvalitativ undersøkelse av Barnevernsproffers forståelse av kjærlighet og egne omsorgserfaringer

Universitetet i Sørøst-Norge
Fakultet for helse- og sosialfag
Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag
Postboks 235
3603 Kongsberg

<http://www.usn.no>

© 2019 Iselin Laukvik Tønnesland

Denne avhandlingen representerer 45 studiepoeng

Sammendrag

Kjærlighet er et svært omdiskutert begrep som nå har fått sin plass i den nye barnevernloven. Barnevernsproffene ¹ har vært med å påvirke denne lovendringen ved deres eget lovforslag (Barnas barnevernlov). Det finnes likevel få forklaringer av hva kjærlighetsbegrepet innebærer i det offisielle lovforslaget

Tittel: Lovfestet kjærlighet – En kvalitativ undersøkelse av Barnevernsproffers forståelse av kjærlighet og egne omsorgserfaringer

Avhandlingen har følgende problemstillinger:

Hvordan forstår barnevernsproffene kjærlighetsbegrepet.

Hvordan erfarer barnevernsproffene omsorgsarbeid i praksis.

Metode: Undersøkelsen er av kvalitativ art og består av fem narrative intervjuer med ungdommer som er medlem av organisasjonen Barnevernsproffene. Deres engasjement og aktivitet i organisasjonen er svært varierende. Felles for dem er at de har lang erfaring med barnevernet.

Resultater: Avhandlingens funn viser at det finnes stor variasjon i forståelsen av kjærlighetsbegrepet. Informantenes omsorgserfaringer viser samtidig et mangfold av opplevelser. Deres til dels negative opplevelser er i større grad sammenlignbare, enn deres positive erfaringer med barnevernet. Disse resultatene presenteres nærmere i avhandlingens analysedel som er delt inn i tre hovedkategorier – kjærlighetsbegrepet, det kalde barnevernet og det varme barnevernet.

---

¹ Barnevernsproffene er barn og unge med erfaring fra barnevernstjenesten som deler av egne opplevelser og gir råd om endringsbehov i barnevernssystemet

Barnevernsproffenes forståelser av kjærlighetsbegrepet vises ved beskrivelser som innebærer altruisme, utholdenhet, gjensidighet og respekt, samt å bli behandlet som menneske og ikke som saker.

Det kalde barnevernet representerer barnevernsproffenes mindre gode erfaringer med profesjonelle omsorgsutøvere. Deres erfaringer viser særlig to likhetstrekk. Det første handler om at de har fått for lite informasjon fra instansen. Dette innebærer opplevelser av å ikke ha blitt hørt, å ikke ha blitt inkludert i samtaler som omhandlet dem selv, samt opplevelse av å få lite eller ingen informasjon angående betydningsfulle valg barnevernstjenester har tatt med tanke på ulike tiltak og flytting av ungdommen.

Det varme barnevernet omhandler barnevernsproffenes gode erfaringer og relasjoner med profesjonelle omsorgsutøvere. Denne dimensjonen viste seg å være mer kompleks enn det kalde barnevernet. Barnevernsproffene hadde rike beskrivelser av den gode relasjonen, og det som utpekte seg som betydningsfullt for dem var; at den profesjonelle viste seg villig til å inngå i nær relasjon med ungdommen, at forholdet var langvarig, at den profesjonelle så og støttet ungdommen og satt seg inn i deres sak og meninger, at den unge ble trodd og tatt på alvor, gjensidig tillit mellom ungdommen og den profesjonelle, fysisk kontakt, ærlighet, at den profesjonelle viste egen personlighet i møte med ungdommen og utholdenhet.

De tre kategoriene gir samlet sett en indikasjon på hvordan barnevernsproffer forstår kjærlighetsbegrepet og hvordan de har erfart profesjonell omsorg – både av negativ og positiv art.

Abstract

Love is a highly controversial term that recently became bounded by law in Norway – in the new child welfare law. The child welfare pro`s² have been involved in influencing this legislative amendment with their own law proposal (the children´s child welfare law proposal). There are, however, few explanations in the official law proposal of what the concept of love entails.

Title: Statutory Love – A qualitative study of child welfare pro`s understanding of love and their own carer experience

The main question of the thesis:

How do the child welfare pro`s understand the concept of love.

How do the child welfare pro`s experience care work in practise.

Method: the study is qualitative, consisting of five narrative interviews with adolescence that is members of the organization “child welfare pro`s”. The informants´ involvement and activity in the organization is variable. What they have in common is their long experience in the child welfare services.

Results: The thesis´ findings reveal a great variation among the different understandings of the concept of love. The informants´ caring experiences also show a multitude of experiences. Their partly negative experiences are to a greater extent comparable, than their positive experiences with the child welfare services. These results are presented in a more detailed way in the

---

² The child welfare pro`s are children and adolescents with experience from the child welfare services that shares from their own experiences and give advice on the need for change in the child welfare system

analysis of the thesis, which is divided into three main categories – the concept of love, the cold child welfare services and the warm child welfare services.

The child welfare professionals' understandings of the term are shown by their description of it that involves altruism, perseverance, reciprocity and respect, as well as being treated as a human being and not just as a case.

The cold child welfare service represents the less-favoured experiences of the child welfare professionals with professional caregivers. Their experience shows in particular two similarities. The first one is that they have received too little information from the services. This entails experiences of not being heard, not having been included in conversations concerning themselves, as well as the experience of getting little or no information regarding significant choices child welfare services have taken with regard to various measures and relocation of the youth.

The warm child welfare service deals with the child welfare professionals' good experiences and relations with professional carers. This dimension turned out to be more complex than the cold child welfare service. The child welfare professionals had rich descriptions of the good relations, and that which pointed out to them as significant was; that the social worker was willing to enter into close relations with the youth, that the relations was long-lasting, that the professional saw and supported the youth and got into their case and opinions, that the young was believed and taken seriously, mutual trust between youth and the professional, physical contact, honesty, that the social worker showed her own personality in the face of youth and perseverance.

Overall, the three categories provide an indication of how child welfare professionals understand the concept of love and how they have experienced professional care - both with a negative and positive nature.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Abstract	5
Innholdsfortegnelse	8
Forord	11
1 Innledning	13
1.1.1 Kjærlighetsbegrepet	15
1.1.2 Omsorgsbegrepet	16
1.1.3 Avhandlingens relevans	16
1.2 Avhandlingens oppbygging	17
1.3 Bakgrunn og aktualitet	19
1.3.1 Barnevernet	20
1.3.2 Forandringsfabrikken	21
2 Faglig ramme	24
2.1 Undersøkelser med relasjon i fokus	24
2.2 Overgang til voksenlivet	26
2.3 Barnevernundersøkelse	27
2.4 Kjærlighetskravets konsekvenser	28
2.5 Oppsummering	29
3 Teori	30
3.1 George Herbert Mead	30
3.1.1 Lek og spill	31
3.1.2 Den generaliserte andre	32
3.2 Axel Honneth - Anerkjennelsesteori	32
3.2.1 Kjærlighet	33
3.2.2 Rettsforhold	34
3.2.3 Verdifellesskap	35
3.3 Oppsummering	36
4 Metode	38
4.1 Valg av metode	38

4.1.1	Narrative intervju	39
4.2	Egen studie.....	41
4.2.1	Utvalg	41
4.2.2	Gjennomføring av intervjuene	44
4.2.3	Analyse og fremstilling av kvalitative data	48
4.3	Vitenskapsteoretiske og forskningsetiske krav.....	51
4.3.1	Situering.....	52
4.3.2	Intersubjektivitet	54
4.3.3	Reliabilitet	55
4.3.4	Validitet.....	56
4.3.5	Etiske overveielser	57
5	Kjærlighetsforståelse og omsorgserfaringer	60
5.1	Kjærlighet.....	61
5.1.1	Altruisme	61
5.1.2	Utholdenhet, gjensidighet og respekt.....	63
5.1.3	Det hverdagslige	64
5.1.4	Omsorg og tøff kjærlighet	67
5.1.5	Oppsummering - Kjærlighet	68
5.2	Det kalde barnevernet	69
5.2.1	Informasjonsformidling og respekt	70
5.2.2	De voksne snakker - generasjonsorden	73
5.2.3	Konsekvenser av at de voksne snakker først	76
5.2.4	Krenkende saksbehandling	77
5.2.5	Oppsummering - Det kalde barnevernet.....	80
5.3	Det varme barnevernet.....	82
5.3.1	Nærhet og langvarig forhold.....	83
5.3.2	Støtte og anerkjennelse.....	85
5.3.3	Fysisk kontakt	87
5.3.4	Ærlighet, utholdenhet og affeksjoner	89
5.3.5	Personlighet og utvidet tilgjengelighet	90

5.3.6 Oppsummering - Det varme barnevernet	94
6 Avsluttende refleksjoner	96
Litteratur.....	99
Vedlegg 1 – informasjonsskriv og forespørsel	102
Vedlegg 2 - Samtykkeerklæring	104
Vedlegg 3 – Intervjuguide.....	105
Vedlegg 4 – Endringsmelding av innlemming i prosjekt.....	108
Vedlegg 5 – Bekreftelse endringsmelding alder	110

Forord

Dagens samfunn har et økt fokus på medvirkning fra barn og unge i hjelpesystemet. Medvirkningen fordrer et barnesyn som betrakter barn og ungdom som kompetente aktører og medborgere. Den nylige endringen av barnevernloven (lov om barnevernstjenester) er tydelig påvirket av et slikt barnesyn, samt brukermedvirkning fra Forandringsfabrikken og barnevernsproffene. Dette kommer blant annet til uttrykk ved de ulike begrepene som er tilført i den nye loven, der særlig kjærlighet utpeker seg som et flertydig fenomen.

I denne avhandlingen søkes derfor barnevernsproffenes forståelse av begrepet kjærlighet. Barnevernsproffenes ønske om endringer knyttet til barnevernstjenestens praksis handler samtidig om utvikling av relasjon mellom dem som klienter og barnevernsarbeideren. Derfor søker også avhandlingen hvordan barnevernsproffer erfarer omsorg i praksis. Avhandlingen bidrar dermed med kunnskap rundt barnevernsproffenes forståelse av kjærlighet og hvordan barnevernsproffene opplever profesjonell omsorg.

Jeg ønsker å rette en spesiell takk til mine informanter som var villige til å la seg intervju om deres subjektive forståelser og erfaringer. Takk til Forandringsfabrikken som har hjulpet meg med å finne informanter. Tusen takk til familien som har vist forståelse, motivert meg og ikke minst vært barnevakt for Emilie på 9 måneder.

Til slutt vil jeg rette en stor takk til veileder Kjersti Røsvik, som har vist engasjement og støtte under avhandlingsarbeidet. Din kunnskap, erfaring og

ditt kritiske blikk har hjulpet meg i skriveprosessen. Jeg har satt pris på hver veiledningssamtale, både på meldinger, over telefon og ved fysiske møter.

Porsgrunn, 15. Mai 2019

Iselin Laukvik Tønnesland

1 Innledning

28. november 2014 oppnevnte Regjeringen et utvalg som skulle undersøke hvordan barnevernloven kunne forenkles. Målet var å bedre rettssikkerheten for barn, og skape et mer tilgjengelig og forståelig regelverk (NOU 2016:16, 2016). Daværende Barne- og likestillingsminister Solveig Horne (Barne- og likestillingsdepartementet, 2014) hevdet at det var nødvendig med et mer oversiktlig og tilgjengelig regelverk for å sikre barns beste. Utvalgets lovforslag ble avgitt til Barne- og likestillingsdepartementet 29. september 2016.

I lovforslaget påpekes nødvendigheten av å få begrepet kjærlighet inn i loven. Kjærlighet er også et gjennomgående hovedelement i stiftelsen Forandringsfabrikkens arbeid. Stiftelsens underprosjekt kalt Barnevernsproffene, har samtidig vært sentrale aktører som høringsinstanser til lovforslaget. Forandringsfabrikken er et kunnskapssenter som innhenter kunnskap fra barn og unge om hvordan ulike hjelpesystemer og skole oppleves for dem. Barnevernsproffene er dermed barn og unge med erfaring fra barnevernstjenesten som deler av egne opplevelser og gir råd om endringsbehov i barnevernssystemet. Organisasjonen beskrives nærmere i kapitlets avslutning.

Lovforslaget og lovendringene har vært omdiskuterte, både fra enkeltpersoner som selv har erfaring med barnevernet og ikke kjenner seg igjen i disse behovene, samt fra studenter som stiller seg kritisk til deler av Forandringsfabrikkens budskap (Johnsen et al., 2018; Omdahl, 2018; Øye, 2017). I lovforslaget reflekteres det om hvorvidt begrepet kjærlighet passer inn i en juridisk definisjon (NOU 2016:16, 2016). Utvalget kom imidlertid frem til at begrepet burde inn i loven.

I lovforslaget er det flere steder påpekt at kjærlighetsbegrepet bør inn i loven. Ettersom kjærlighet er et abstrakt begrep ville en kanskje antatt at det ville inneholde en tydelig definisjon av begrepet i rapporten. Eventuelt en operasjonalisering av begrepet som gjør det mulig å dokumentere om barn og unge har mottatt kjærlighet eller ikke. Utvalget vektlegger at både trygghet, kjærlighet og forståelse er begreper som "må forstås som en etisk bærebjelke for samfunnets innsats på barnevernsfeltet" (NOU 2016:16, 2016, s. 247). Samtidig hevdes det å være en flytende overgang mellom begrepene "kjærlighet" og "emosjonell omsorg". Det finnes imidlertid ingen definisjon av kjærlighetsbegrepet i lovforslaget. Kjærlighet kom inn i den nye barnevernloven 1. juli 2018 og står nå i lovens formålsparagraf 1-1.

Med dette som bakgrunn er masteravhandlingens hensikt å fremskaffe kunnskap om barnevernsproffers forståelse av kjærlighetsbegrepet og deres erfaring med å motta profesjonell omsorg. Avhandlingens problemstillinger lyder som følger:

Hvordan forstår barnevernsproffene kjærlighetsbegrepet.

Hvordan erfarer barnevernsproffene omsorgsarbeid i praksis.

Problemstillingene undersøkes gjennom intervjuer av fem barnevernsproffer. Det første spørsmålet skal belyse barnevernsproffenes subjektive forståelse av hva kjærlighet innebærer. Det andre spørsmålet peker på deres erfaringer med omsorg fra ulike profesjonelle relasjoner. Kjærlighet og omsorg er sentrale begrep i problemstillingene og vil derfor gjøres rede for i det neste, etterfulgt av avhandlingens relevans, oppbygning og bakgrunn og aktualitet.

1.1.1 Kjærlighetsbegrepet

Kjærlighetsbegrepet er abstrakt og vanskelig definerbart. Jeg vil ikke gi en spesifikk definisjon av kjærlighetsbegrepet, men jeg ønsker å belyse ulike teoretiske tolkninger og forståelser av begrepet. I Thranas (2015) doktorgradsavhandling forstås kjærligheten som et fenomen i profesjonelle relasjoner mellom klient og sosialarbeider, som ikke er av romantiske karakter. Thrana anvender tre forskjellige perspektiv på kjærlighet, fra filosof og teolog Knud A. Løgstrup (1905-1981), sosialfilosofen Axel Honneth, og fra biologen Humberto Matruana. Fellestrekkene i disse perspektivene handler om; å se den andre som en legitim annen, å holde ut i krevende relasjoner med den andre, og at det eksisterer en viss gjensidighet mellom partene (Thrana, 2015, s. 42 - 43). Disse kan sammenlignes med Honneths (2008) tre anerkjennelsesteori som påpeker nettopp nødvendigheten av både gjensidighet, emosjonell trygghet, respekt og sosial verdsetting ut fra personens forutsetninger. Thranas funn utdypes under tidligere forskning og Honneths anerkjennelsesteori beskrives nærmere i avhandlingens teoridel.

Flere har hevdet at kjærlighetsbegrepet er tosidig mellom romantisk kjærlighet og nestekjærlighet. Begrepet deles på lignende vis ved begreper som eros og agape (Neumann, 2012, s. 108), og den naturlige kjærligheten og nestekjærligheten (Løgstrup, 1991). Begrepet agape er opprinnelig gresk og dreier seg om uselvisk kjærlighet (Wuthnow, 1993, s. 346). Nestekjærligheten oppstår når man opplever en annen som sårbar og avhengig av deg. Løgstrup (1991, s. 169) beskriver dette ved at noe av et annet menneskes liv ligger i våre hender. Den naturlige kjærligheten er imidlertid reservert for partnere, familie og venner. Den naturlige kjærligheten og eros, den erotiske kjærligheten, vil dermed ikke være relevant i denne studien. Nestekjærligheten ser derimot ut til å være et begrep som kan reflektere sosialarbeiderens relasjon til barnevernsbarnet - der barnets liv ligger i sosialarbeiderens hender.

1.1.2 Omsorgsbegrepet

For å undersøke hvordan ungdom erfarer omsorgsarbeid i praksis er det nødvendig å utdype hva omsorg innebærer. Det er hevdet at "det å være menneske vil si å være henvist til andres omsorg" (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 76). Som nyfødt vil den nødvendige omsorgen innebære næring, varme og trygghet. Denne omsorgen rettes ofte mot barnets foreldre. Det finnes likevel ingen garanti for at barnets omsorgsbehov blir møtt av verken foreldrene eller andre. Henriksen og Vetlesen (2006) hevder at menneskets sårbarhet, avhengighet og dødelighet bør forstås som grunnvilkår som ikke kan velges bort, og at disse fordrer omsorg. Omsorg handler slik sett om å verne om liv og om understøttelse av et verdig liv. Det å "verne om liv" ligger allerede i barnevernets navn. Beskrivelsen av begrepet viser hvor nødvendig omsorgen faktisk er for mennesket. Dette gjelder både for barn, ungdom, voksne og eldre. Barnevernsproffenes omsorgserfaringer vil dermed kunne gi kunnskap om hvordan de har opplevd seg ivaretatt og vernet om, eller hvordan de har erfart mangel på dette.

1.1.3 Avhandlingens relevans

Med den nye barnevernloven som inkluderer begrepet kjærlighet er det nødvendig med mer kunnskap om hvordan de med erfaring fra barnevernet forstår kjærlighetsbegrepet. I denne avhandlingen fremstilles deres forståelse av begrepet ved barnevernsproffers beretninger. Her er det nødvendig å påpeke at avhandlingen ikke tar for seg en evaluering av om hvorvidt kjærlighetsbegrepets inntreden i loven har bidratt til endring eller ei, men peker på ulike forståelser av begrepet fra et klientperspektiv.

Den nye barnevernloven med kjærlighetsbegrepet har blitt kritisert for å kun være av symbolsk verdi (Haug, 2018). I sammenheng med dette og ett uttrykt

endringsbehov av barnevernstjenesten, samt ved et økt fokus på barn og unges medvirkning i samfunnet, er det behov for kunnskap som omhandler hvordan barn og ungdom i barnevernet opplever profesjonell omsorg. Undersøkelsen har anvendt retrospektive intervjuer som gir et bilde av ungdommers subjektive opplevelser av omsorg i møte med barnevernssystemet. Barnevernsproffenes fortellinger om omsorg er dermed erfart før loven med kjærlighetsbegrepet tredde i kraft.

Da det ble satt ned et lovutvalg som skulle forenkle barnevernloven besluttet Forandringsfabrikken å sette sammen ett eget barnevernlov-utvalg. De leverte sitt forslag til regjeringen året før hovedutvalget skulle levere forslaget sitt til regjeringen. I utredningsrapporten ser man tydelig at hovedutvalget har anvendt barnevernsproffenes anbefalinger, og at de har valgt å henvise til barnevernsproffene flere steder (NOU 2016:16, 2016, s. 40-41, 53, 114, 138-139, 169, 186). Slik har barnevernsproffene vært med på å påvirke den nye barnevernloven. Selv om de intervjuede barnevernsproffene har varierende erfaring som proffer, er de en interessant gruppe ungdommer som i dag har posisjonert seg som politiske aktører.

1.2 Avhandlingens oppbygging

I kapittel 1 har jeg hittil presentert avhandlingens tema, problemstillinger med begrepsavklaring, samt undersøkelsens relevans. Etter en gjennomgang av avhandlingens oppbygging tar jeg for meg undersøkelsens bakgrunn og aktualitet ved å se på barnevernstjenestens og barnevernlovens historie i Norge, før jeg beskriver organisasjonen Forandringsfabrikken og deres underprosjekt kalt Barnevernsproffene.

Kapittel 2 utgjør avhandlingens faglige ramme og viser til tidligere forskning på feltet. De tre første bidragene jeg viser til handler om noe som står sentralt i denne avhandlingen, nemlig relasjoner i barnevernet. Deretter presenteres to artikler, den ene teoretisk og den andre empirisk basert. Disse peker på ungdommers overgang til voksenlivet og ulike faktorer ved barnevernet som påvirker denne transformasjonen. Videre viser jeg til en undersøkelse som peker på variasjoner av barnevernundersøkelser i forskjellige barnevernstjenester i Midt-Norge, før jeg kort omtaler en artikkel som har undersøkt ulike utfordringer ved det å kreve kjærlighet fra en profesjonell instans. Kapitlet avsluttes med en oppsummering av forskningsbidragene og deres relevans for denne avhandlingen.

I kapittel 3 presenteres de to teoretiske perspektivene som anvendes i avhandlingens analyse. Først omtales teoretikerne George Herbert Mead og Axel Honneth ved et overordnet perspektiv, før jeg kommer nærmere inn på deres aktuelle begrep og teorier. Meads begrep om lek, spill og den generaliserte andre fremstilles først begrunnet med den historiske tidslinjen og fordi Mead var til inspirasjon for Honneth. Deretter viser jeg til Honneths anerkjennelsesteori og gjør rede for de tre anerkjennelsessfærene; kjærlighet, rettsforhold og verdifelleskap. Avslutningsvis gir jeg en oppsummering og viser til teoriens anvendbarhet i denne undersøkelsen.

Kapittel 4 omhandler metodiske valg og fremgangsmåter som er anvendt i avhandlingsprosessen. Her presenterer jeg valg av metode og redegjør for narrative intervju. Deretter følger en grundig gjennomgang av egen studie med henvisning til valg av informantgruppe, hvordan intervjuene ble gjennomført og analyseprosess med fremstilling av data. Videre i kapitlet knyttes vitenskapsteoretiske og forskningsetiske krav opp til egen undersøkelse.

I kapittel 5 presenteres og drøftes studiens funn. Kapitlet innledes med en kort gjennomgang av avhandlingens problemstillinger, kapitlets innhold og tredelte struktur. I den første delen drøftes barnevernsproffenes kjærlighetsforståelse. Del to og tre tar for seg barnevernsproffenes omsorgserfaringer, der den ene omhandler utfordrende relasjoner, mens den andre peker på relasjoner som proffene har opplevd som positive og gode. I lys av problemstillingene anvender jeg her den tidligere forskningen og de teoretiske perspektivene ved analyse av dataene som er fremkommet av intervjumaterialet. Hver del avsluttes med en oppsummering av funn.

Kapittel 6 består av en oppsummering av de tre drøftingsdelene i sammenheng med avhandlingens problemstillinger og avsluttende refleksjoner. Her belyses sammenhenger mellom de tre delene og jeg peker på likheter og forskjeller ved kategoriene kjærlighetsforståelse, det kalde barnevernet og det varme barnevernet.

1.3 Bakgrunn og aktualitet

I det neste vil jeg vise til bakgrunnen for og aktualiteten av eget undersøkelsesområde. Her vil jeg først presentere barnevernets historie og barnevernlovens utvikling. Dette for å gi leseren innsikt i avhandlingens tema på et overordnet nivå. Deretter presenteres organisasjonen Forandringsfabrikken, som mine informanter er en del av ved å være Barnevernsproffer. Jeg vil samtidig forklare hva det vil si å være barnevernsproff.

1.3.1 Barnevernet

For å forstå dagens barnevernlov er det nødvendig å se på tjenestens historie i Norge. Her vil jeg kort vise til barnevernstjenestens historie, deres endring av fokusområder samt justeringer av barnevernloven.

Norges offentlige barnevernstjeneste antas ofte å være et produkt av velferdsstatens utvikling i etterkrigsårene (NOU 2000:12, 2000, s. 21-22). Likevel kan en finne ulike virksomheter og tiltak med formål om å verne om barn og unge i Norge helt tilbake til år 1841. For eksempel redningsanstaltbevegelsen og vergerådsloven av 1896. Først da lov om barnevern kom i 1953 begynte det å ligne på barnevernstjenesten slik vi kjenner den i dag. Da ble det fokus på både barnets og familiens interesser og man gikk mer bort fra politi- og rettsapparat som organ, og benyttet seg heller av kommunens ulike instanser for å sikre barnevern (NOU 2000:12, 2000, s. 27). Likevel ble barnevernloven av 1953 kritisert for ulike forhold. Blant annet for å være en beslutningsinstans fremfor en instans som skulle ivareta barns interesser, det var for lite forebyggende arbeid grunnet ressursmangel – som igjen førte til ett over-fokus på enkeltsaker. Samtidig ble loven kritisert for å ikke ha gode formulerte kriterier når det gjaldt lovbestemmelser om tvangsinngrep (NOU 2000:12, 2000, s. 27-29).

I barnevernlov av 1992 har formålet vært å "sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid og å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår" (NOU 2000:12, 2000, s. 29). I 2018 ble imidlertid formålsparagrafen endret til å lyde følgende:

Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår.

(Barnevernloven §1-1, 2018)

Selv om det ikke er store endringer i formålsparagrafen er det likevel noen viktige begrep som nå er kommet med. Ordene beskyttelse, omsorg, kjærlighet og forståelse er nye i paragrafen og viser muligens til et behov for modernisering og oppdatering. Dette kan samtidig være et uttrykk for en fortolkning av dagens instans som et velferdsbarnevern, som skal støtte opp under barn og unges oppvekstvilkår og jobbe forebyggende, fremfor å kun fokusere på omsorgsovertakelse (Backe-Hansen, Madsen, Kristoffersen, & Hvinden, 2014, s. 16).

1.3.2 Forandringsfabrikken

Forandringsfabrikken er et kunnskapssenter som skal bidra med å endre på skole og hjelpesystemer ved hjelp av, og i samarbeid med barn og unge. Organisasjonen er en stiftelse som ble opprettet i 2004. Stiftelsens virksomhet er tredelt i prosjektarbeid, påvirkningsarbeid og opplæringsarbeid. Forandringsfabrikken holder foredrag, rådgivning og kurs, der barn og unge med erfaring fra hjelpesystemet bidrar til ny kunnskap og erfaring på feltet. Organisasjonen anvender begrepet "proffer" på barn og unge med erfaring innenfor ulike hjelpesystemer. Det finnes rundt 300 aktive ungdommer som fungerer som proffer. Proffene er delt inn i tre hovedområder; Barnevern, skole og psykisk helse (Forandringsfabrikken, u.å).

Proffene deltar på samlinger der de kan fortelle om sine møter med de ulike instansene og gi råd om hvordan systemene kan bli bedre. Dette har de gjort i cirka 11 år. Barnas råd oppsummeres og publiseres i hefter, magasiner og filmer, uten at voksne har analysert eller kommentert innholdet. Samtidig deltar noen av proffene i møter og på foredrag der de formidler sine råd til aktuelle personer som jobber med barn og unge. Foredragene holdes blant annet for barnevernspedagog-studenter ved ulike høyskoler og universitet.

Forandringsfabrikken er en brukermedvirkende organisasjon med flere underprosjekter. Noen av underprosjektene kalles for Barnevernsproffer, Psykisk helse-proffer og skole-proffer. Prosjektene etablerer kontakt med ungdom som bidrar med å formidle instansenes forbedringspotensial. Forandringsfabrikkens visjon handler om å lytte til ungdommer som har klienterfaring fra hjelpesystemet for å utvikle bedre instanser. Å være en barnevernsproff kan innebære alt fra å være foredragsholder til å være med på noen proff-møter av og til. Proffmøter holdes i landets ulike regioner en gang i måneden. På møtene treffes proffene for å diskutere og samtale rundt nye råd som føres videre til "foredragsproffene" og Barnevernsproffenes ledelse. De velger så ut hvilke råd de ønsker å ta videre. Proffmøtene arrangeres av Proff-varmere. Proff-varmere fungerer som en kontaktperson og leder i den gitte regionen. Det finnes til sammen 7 slike regioner i Norge.

Forandringsfabrikken er samtidig ansvarlig for flere samarbeidsprosjekter som går under tittelen "Mitt Liv". I Mitt Liv samarbeider barn og ungdom med fagfolk i både barnevernet og psykisk helse. Her står barn og unges kunnskap sentralt for å legge et felles verdigrunnlag og for å prøve ut konkrete arbeidsmåter. Mitt Liv har som mål at barn og unge skal føle seg som sosialarbeiderens viktigste samarbeidspartner.

De voksne som er ansatte i Forandringsfabrikken kaller seg for "fabrikkarbeidere". I tillegg til å intervju barnevernproffer, intervjuet vi en fabrikkarbeider som var prosjektleder i Forandringsfabrikken. Hensikten med dette intervjuet var å få bedre innsyn i organisasjonen, og kunnskap om deres rekruttering av ungdom. Prosjektlederen fortalte at barnevernproffene er politiske aktører, og at dette blir klargjort for dem på et tidlig stadiet. Organisasjonen skal ikke være et hjelpesystem, men det skal både være spennende og gøy å være proff. I forbindelse med rekruttering fortalte prosjektlederen at mange ungdommer kommer inn i organisasjonen gjennom ulike prosjekt, ofte kartleggingsprosjekt. Slike prosjekt søker de prosjektmidler til hovedsakelig ved ulike direktorat. Forandringsfabrikken har også rekruttert barn og unge ved å ta direkte kontakt med dem og ved å besøke barnevernsinstitusjoner.

2 Faglig ramme

Dette kapitlet utgjør avhandlingens faglige ramme og viser til tidligere forskning på feltet. Noen av forskningsbidragene er rent empiriske, mens andre er teoretiske diskusjoner på området. Barns samfunnsposisjon, rettigheter og omsorgsbehov kan betraktes som særlig styrket de senere tiår, både i norsk og nordisk sammenheng. Hennem (2015, s. 128) har benevnt dette for norsk eksepsjonalisme, som dreier seg om at Norge betrakter seg selv som overlegen sammenlignet med andre land når det gjelder velferd for barn og prioritering av barns rettigheter. Forskningsbidragene som jeg her har valgt å trekke frem og benytte vil derfor i hovedsak være norske. I tillegg benyttes et dansk bidrag, da nordiske land ofte blir oppfattet som sammenlignbare når det gjelder sosiale tjenester. I lovforslaget til ny barnevernlov påpekes for eksempel likheter mellom de nordiske landenes bestemmelser, der blant annet rett til beskyttelse, omsorg, medvirkning og retten til å bli hørt trekkes frem (NOU 2016:16, 2016). Dette gir grunnlag for å også anvende nordiske bidrag i avhandlingen. Alle forskningsbidragene som er valgt ut handler på ulike måter om relasjonsarbeid mellom barn og voksne i barnevernsfeltet.

2.1 Undersøkelser med relasjon i fokus

Hilde Marie Thrana (2015) skrev doktorgradsavhandlingen "Kjærlighet og sosialt arbeid". Studien utforsker forholdet mellom kjærlighet og sosialt arbeid ved å undersøke relasjonen mellom barnevernsbarn og ansatte i et barnevernstiltak. Undersøkelsens data er hentet fra Thranas eget feltarbeid og fra intervju-undersøkelsen "Det nye barnevernet" (Fauske et al., 2009). Studiens resultater viser at særlig ungdom er komfortable med å bruke kjærlighetsbegrepet i sammenheng med kvaliteten på relasjonen med

sosialarbeideren. Thrana (2015) hevder at ungdommen får bekreftelse gjennom kjærlighet og at det har betydning for deres utvikling av selvtillit ved at de føler seg verdifulle og betydningsfulle. Hun foreslo derfor kjærlighet som en kjernekompetanse i relasjonsarbeid med utsatte grupper i samfunnet.

Thrana peker på Barnevernproffene for å vise aktualiteten av kjærlighetsdiskusjonen i sammenheng med profesjonelt sosialt arbeid. Organisasjonen henvises til i sammenheng med forskerens validering av begrepet kjærlighet (Thrana, 2015, s. 65). Thrana skriver at hun både spurte informantene sine og deltok på et seminar i regi av Barnevernsproffene, for å bekrefte at det handlet om behovet for kjærlighet og ikke omsorg og omtanke generelt.

I artikkelen "Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet" (Paulsen, Aune, Melting, Stormyr, & Berg, 2017) er den gode relasjonen i fokus. Artikkelen tar utgangspunkt i Gartnerhaugen som er et barneverntiltak for ungdom i alderen 14-23 år, eid og drevet av Trondheim kommune. Gartnerhaugen har oppfølging av cirka 80 ungdommer som enten bor på institusjon, i egen bolig (hovedsakelig ettervern) eller hjemme hos foreldre/fosterforeldre. Barnevernstiltaket fokuserer på å samarbeide med ungdommen, familien og andre aktører i den unges liv, for å skreddersy hjelpen ut fra deres behov og ønsker. Å etablere gode relasjoner omtales som fundamentet i Gartnerhaugens arbeid i møte med ungdommene (Paulsen et al., 2017). Artikkelen viser til kvalitative intervjuer av 22 ungdommer som har eller har hatt kontakt med Gartnerhaugen. Ungdommene beskrev sine relasjoner til de ansatte.

Hanne Warming har skrevet artikkelen "The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition" (2015b). Artikkelen tar for seg hvordan Julia som bor i en barnevernsinstitusjon, kjemper for anerkjennelse i alle de tre sfærene;

kjærlighet, rettsforhold og verdifelleskap. Dette vises gjennom beskrivelser av Julias relasjoner til ulike voksenpersoner. Warming (2015b, s. 259) hevder at mangelen på anerkjennelse hos Julia har sitt utspring fra kryssende logikk fra generasjonsorden, familisering av barns følelsesmessige behov og problematiserende, individualistisk-diagnostisk tilnærming til barn i omsorg. Sistnevnte dreier seg om negative holdninger til barnevernsbarn, som gir reaksjoner som står i kontrast til det "vanlige" barn opplever. Generasjonsorden er et begrep jeg velger å anvende i analysen. Der beskriver jeg begrepet nærmere.

2.2 Overgang til voksenlivet

I likhet med denne avhandlingen og Warmings artikkel, anvender også Veronika Paulsen (2018) Honneths anerkjennelsesteori i artikkelen "Et anerkjennelseperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis". Artikkelen viser ikke til konkrete beskrivelser av hvordan et oppfølgingstilbud bør være, men peker på flere momenter som bør være på plass for å gi ungdommene mulighet til å oppnå anerkjennelse og inkludering (Paulsen, 2018, s. 225). For å etablere et oppfølgingstilbud som ivaretar ungdommen i alle de tre sfærene, eller de sosiale fellesskapene som Paulsen kaller dem, må det stilles ulike krav. Paulsen (2018, s. 234) hevder at et slikt oppfølgingstilbud må ha fokus på å utvikle og opprettholde relasjoner, det må gi rom for sosial støtte, fleksible og gradvise overganger og tydeliggjøre barnevernets ansvar som bevisst må jobbe med inkludering og medborgerskap. Med henvisning til et stadig mer standardisert og manualbasert barnevern hevder hun at fleksibiliteten kan utfordre barnevernssystemet. Med andre ord vil det være behov for endringer i

barnevernssystemet for at ungdommene i barnevernet skal oppleve anerkjennelse og inkludering ved overgang til voksenlivet.

I forskningsrapporten "Barnevern i Norge 1990-2010" (Backe-Hansen et al., 2014) presenteres resultatene fra en longitudinell studie av barnevernsbarn. Studien ønsket å undersøke hvordan barnevernsbarn klarte seg etter overgang til voksenlivet, sammenliknet med barn som ikke hadde vært i kontakt med barnevernet. Resultatene viser blant annet at barnevernsbarns livssituasjon som voksen er preget av deres situasjon før de kom i kontakt med barnevernet, hva slags tilværelse de har hatt senere, hvilke ettervernstiltak de har fått, og hvordan barnet selv har forstått og forholdt seg til sin oppvekst (Backe-Hansen et al., 2014, s. 11- 12). Rapporten fokuserer samtidig på barnevernsbarns posisjon, og hevder at de befinner seg i risikozonen for marginalisering på flere viktige livsområder. Dette er interessant for å forstå barnevernproffenes posisjon, samt deres ønsker knyttet til endring av praksis.

2.3 Barnevernundersøkelse

I forskningsrapporten "Barnevernstjenestens arbeid med barnevernundersøkelser i Midt-Norge" (Laurie, Kvaran, Tjelflaat, & Sørli, 2015) presenteres resultater fra en studie om hvordan ulike barnevernstjenester i Midt-Norge planlegger, organiserer og gjennomfører barnevernundersøkelser. Studien fant stor variasjon i hvordan barnevernstjenestene gjennomførte undersøkelsene. I sammenheng med denne avhandlingen er det interessant å se på funnene i undersøkelsen som omhandler samarbeid med andre instanser og barnets medvirkning. Studiens informanter opplevde samarbeidet med andre instanser som varierende ut fra ulike yrkesgrupper (Laurie et al., 2015, s. 20 - 22). Samarbeid med politi og skole ble beskrevet som positivt. Likevel

påpekes det at andre studier på området har funnet at samarbeidet mellom barnevernstjenesten og skolen ofte er utfordrende.

I forbindelse med barnets medvirkning fant studien stor variasjon mellom tjenestene. Barn under 15 år fikk ofte ikke informasjon fra barnevernstjenesten om tiltak som ble vedtatt. Foreldre ble isteden informert og ofte bedt om å formidle videre til barna. Selv om noen av informantene var inne på ungdommens økende deltakelse og medvirkning i saker, var fylkesmannens rådgivere mer skeptiske til barnevernstjenestens tilrettelegging av medvirkning enn det barnevernstjenesten selv var. Fylkesmannens rådgivere mente at det ikke fantes gode nok rutiner for medvirkning, at det ble snakket for lite med barnet alene, og at det noen ganger ikke ble snakket med barnet i det hele tatt.

2.4 Kjærlighetskravets konsekvenser

Barnevernsproffenes kjærlighetskrav fremstår som uproblematisk i deres eget forslag til ny barnevernlov. I artikkelen "Omsorgsetikk i barnevernet" hevder Cecilie Basberg Neumann (2012, s. 105) derimot at det nye kjærlighetskravet både bør diskuteres og problematiseres. Hun viser til en rekke aspekter ved barnevernstjenesten som gir utfordringer dersom barnevernsarbeideren skal yte kjærlighet. Blant annet; følelsesmessige belastninger, midlertidig kjærlighetsrelasjon, maktskjev kjærlighet, etablerte oppfatninger av kjærlighetsbegrepet, ressursmangel i barnevernet, feminisering av sosialt arbeid og delvis de-profesjonalisering. Artikkelen fokuserer på barnevernsarbeideren og ikke på instansens klienter. Den er likevel et bidrag som viser kompleksiteten ved både kjærlighetskravet og ved det å etablere nære profesjonelle omsorgsrelasjoner.

2.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg trukket frem bidrag som belyser ulike aspekter ved barnevernet. De tre første artiklene omhandler, i likhet med denne avhandlingen, relasjonsarbeid i forbindelse med barnevernet. Relasjonelle egenskaper ble sett i lys av både barn og voksnes perspektiver. Denne avhandlingen anvender imidlertid ungdommers perspektiv på erfart relasjonsarbeid. Artiklene med fokus på overgangen til voksenlivet pekte på barnevernsbarns muligheter til å oppnå anerkjennelse, hvilke vilkår som bør ligge til grunn for et best mulig oppfølgingstilbud, samt barnevernsbarns posisjon i samfunnet. Selv om ikke denne avhandlingen fokuserer på barnevernsbarns overgang til voksenlivet, er disse artiklene anvendbare ved at de uttrykker ulike egenskaper ved det å være tilknyttet instansen.

Forskningsrapporten som undersøkte barnevernstjenesters praksis handlet om samarbeid, barns medvirkning og informasjonsformidling. Dette er forhold som i stor grad påvirker barn og unge med tilknytning til instansen. Den siste artikkelen diskuterte hvorvidt kjærlighetskravet lar seg realisere, med fokus på de ansatte i barnevernstjenesten. Artikkelen belyser dermed kompleksiteten ved å lovfeste kjærlighet. Jeg vil samtidig nevne at to av de overnevnte artiklene har, i likhet med denne avhandlingen, anvendt Honneths anerkjennelsesteori. Dette gir uttrykk for teoriens relevans i sammenheng med undersøkelser knyttet til relasjonsarbeid. I det neste kapitlet utdypes de teoretiske perspektivene jeg vil benytte meg av i denne avhandlingen.

3 Teori

Med relasjon som et hovedelement ved denne avhandlingen har jeg valgt å anvende teorier som utforsker relasjonelle aspekter ved mennesket. Teoriene er henholdsvis hentet fra George Herbert Mead og Axel Honneth. Den amerikanske filosofen og sosialpsykologen G. H. Mead (1863 – 1931) var opprinnelig fra Massachusetts og hadde tilknytning til den såkalte Chicagoskolen. Mead knyttes ofte til symbolsk interaksjonisme og regnes som en av pragmatismens opphavsmenn. Han hevdet at barnet ble født inn i en sosial struktur og viste stor interesse for menneskets sosialisering (Vaage, 2018, s. 86). Den tyske sosialfilosofen Axel Honneth (f. 1949) regnes for å være det mest profilerte medlemmet av en tredjegerasjons frankfurterskole og kritisk teori. Han er kjent for sitt sosial- og moralfilosofiske arbeid med særlig vekt på maktrelasjoner, anerkjennelse og respekt. Honneth er tidligere elev av Jürgen Habermas og inspirert av både filosofen Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770 – 1831) og George Herbert Mead. Mead og Honneth har begge vært opptatt av det relasjonelle aspektet ved menneskets utvikling av subjektivitet og individualitet. Mens Mead omtalte dette som "å ta den andres perspektiv", skriver Honneth om "å bli seg selv gjennom andre". Under trekker jeg frem sentrale begrep fra de to teoretikerne. Teorienes anvendbarhet fremstilles i kapitlets oppsummering.

3.1 George Herbert Mead

Mead gir innblikk i hvordan mennesker utvikles og blir et subjekt gjennom interaksjon med andre. Han hevdet blant annet at mennesket må se seg selv som objekt, før tenkning og individualitet kan oppstå (Mead, 1998). I denne sammenheng konstruerte Mead teorien om 'den generaliserte andre' og

benyttet seg av begrepene 'lek' og 'spill' for å illustrere sosialiseringprosessen.

3.1.1 Lek og spill

I følge Mead er leken den første fasen i barnets sosialiseringprosess. Her anvender barnet ulike roller, for eksempel politi og røver eller mor og far (Ritzer, 2011, s. 364). Gjennom denne leken lærer barnet seg å både være subjekt og objekt, og begynner dermed å utvikle selvet. Barnet blir bevisst seg selv ved å innta andre menneskers synspunkt og perspektiv ved denne leken som Mead kalte rolleovertagelse (Østeberg, 2012, s. 82). Dermed vil selvet i stor grad være påvirket av menneskene som befinner seg rundt barnet. Selv om Mead (1998, s. 236) fremhevet foreldrerens respons som betydningsfull i leken påpekte han samtidig at barn tilegner seg rollene til de som hører til barnets samfunn. Dette gir uttrykk for at selvet til dels utvikles ved responser fra de menneskene barnet møter i sin hverdag, og ikke kun fra foreldres respons.

For å kunne utvikle selvet i begrepets fulle forstand må barnet også gjennom spill-fasen. I likhet med leke-fasen må barnet her innta andres perspektiv. I motsetning til leke-fasen må barnet imidlertid her innta rollen til alle de involverte partene (Mead, 1998, s. 236) (Ritzer, 2011, s. 364). Her forstås den sosiale konteksten som ett spill der det er nødvendig å sette seg inn i andres perspektiv for å håndtere spillet. Fasen kan fremstilles metaforisk ved ulike lagidretter. Når man spiller fotball vil det for eksempel være nødvendig å ta de andre spillernes perspektiv for å vite hvor en bør plassere seg. Man trenger nødvendigvis ikke ha alle spillernes perspektiver i tankene på en gang, men antakeligvis tre eller fire av dem. Her er det særlig noen av spillernes perspektiv som blir viktigere enn andre, for eksempel spilleren som skal skyte

ballen og spilleren som skal motta ballen. Gjennom spill-fasen begynner barnet å utvikle personlighet, det begynner å fungere i organiserte grupper og bestemmer selv hvordan det vil handle innenfor spesifikke grupper. Å forstå et spill regnes som mer allment enn det å forstå en subjektiv lek (Østeberg, 2012, s. 83). Spill-fasen er nødvendig for å kunne innta rollen til det Mead kalte "den generaliserte andre".

3.1.2 Den generaliserte andre

Den generaliserte andre dreier seg om holdningene til hele samfunnet eller til en organisert gruppe og er, i følge Mead, en rolle som er nødvendig å kunne innta for å danne selvet (Ritzer, 2011). Det vil si at vi ser oss selv gjennom andres holdninger og handler ut fra de forventninger vi tror andre har til oss (Ritzer, 2011, s. 365; Østeberg, 2012, s. 83). Å innta den generaliserte andres holdninger vil si å integrere holdninger som eksisterer under de gitte premisser hos ulike grupper (Mead, 1998). Mead beskriver at disse holdningene blir aksiomatiske, det vil si selvfølgelige, for individet.

3.2 Axel Honneth - Anerkjennelsesteori

En av Honneths mest fremtredende teori dreier seg om mennesket som et anerkjennelsestrengende vesen. Anerkjennelse kan forstås både i en hverdagslig kontekst og ved en teoretisk forståelsesramme. Paulsen (2018, s. 225-226) hevder at den hverdagslige anerkjennelsen antyder at man setter pris på noen, mens den teoretiske anerkjennelsen forstår anerkjennelsen som et fundament for individets mulighet til å realisere seg selv og til å bli en integrert del av samfunnet. Sistnevnte er slik Honneth forstår anerkjennelse.

Frihet, anerkjennelse, avhengighet og kroppslig sårbarhet er sentrale elementer i Honneths teori (Lysaker, 2015). Honneth opererer med tre typer anerkjennelsesformer; kjærlighet, rettsforhold og verdifelleskap. Disse anerkjennelsesformene blir også kalt for; privat/primær-, rettslig- og solidarisk sfære (Honneth, 2008). De tre anerkjennelsesformene må i følge Honneth ligge til grunn før en person kan oppnå selvrealisering. Dersom individet skal oppnå fullverdig frihet må det samtidig finnes en gjensidighet i alle de tre sfærene. Det Honneth omtaler som sfærer av anerkjennelse kan også forstås som anerkjennelse i forskjellige sosiale fellesskap (Paulsen, 2018, s. 226).

Honneth fokuserer hovedsakelig på voksne i sin anerkjennelsesteori, med unntak av barns behov for emosjonell anerkjennelse i barndommen (Paulsen, 2018, s. 226 - 227). I denne avhandlingen anvendes imidlertid en forståelse av at også barn og unge har behov for anerkjennelse i alle sfærene, og ikke bare kjærlighet som anerkjennelse. Honneth omtaler samtidige sfærene av anerkjennelse som ulike nivåer, der hver anerkjennelsesform er en forutsetning for de andre (Paulsen, 2018, s. 226). I denne avhandlingen ser jeg imidlertid anerkjennelsesformene som delvis separate deler. Ved å se anerkjennelsesformene som uavhengig av hverandre er det mulig å forstå behov for anerkjennelse på rettslig og solidarisk nivå, uten at den emosjonelle tryggheten i form av kjærlighet ligger tydelig til grunn.

3.2.1 Kjærlighet

Den første anerkjennelsen individet er avhengig av dreier seg om kjærlighet. Dette handler ikke bare om romantiske kjærlighetsrelasjoner, men om relasjoner med sterke følelsesmessige bånd (Honneth, 2008, s. 104). Relasjonene kalles for primærrelasjoner og finnes hovedsakelig mellom foreldre og barn eller gode venner. I Honneths Kamp om anerkjennelse blir

mor-barn-relasjonen særlig fremhevet som anerkjennelse i form av kjærlighet.

I denne sammenheng skriver han:

(...) og nesten som en indre trang retter hun sin emosjonelle oppmerksomhet så fullstendig mot barnet at hun lærer å tilpasse sin omsorg og pleie til barnets behov, som hun selv kan føle. (2008, s. 108)

Det er ingen tvil om at barn trenger grunnleggende omsorg, spesielt i første leveår. Samtidig finnes det ingen garanti for at deres behov blir møtt av verken mor eller andre primære omsorgspersoner. Det vil si at ikke alle voksne lærer å tilpasse sin omsorg og pleie etter barnets behov. Primære anerkjennelsesforhold skal gi individet selvtillit og er ifølge Honneth (2008, s. 116), grunnlaget for emosjonell trygghet. Dersom anerkjennelse uteblir på dette området, krenkes individets selvfølelse (Lysaker, 2015).

3.2.2 Rettsforhold

Rettslig anerkjennelse er Honneths andre anerkjennelsesform og dreier seg om individet som rettssubjekt og dets normative forpliktelser ovenfor andre. Formen retter seg også mot menneskerettigheter og hvilke rettigheter individet har i samfunnet. Den rettslige anerkjennelsen skal gi personen selvrespekt og gjøre han/hun i stand til å fatte fornuftige og moralske beslutninger. Honneth (2008, s. 128 - 129) hevder selvrespekten skal bringe frem en bevissthet i mennesket om at det kan respektere seg selv fordi det fortjener å bli respektert av andre. Dersom rettsforholdet krenkes vil det resultere i rettighetsberøvelse og føre til at individet mister rettsstatus og kravet om likeverdig behandling (Lysaker, 2015). I forbindelse med rettsforholdet siterer Honneth den juridiske filosofen Joel Feinberg (1926 – 2004):

“Å ha rettigheter gjør oss i stand til å `stå fram`, å se andre i øynene og føle oss som grunnleggende lik alle andre, Å tenke på seg selv som rettighetsinnehaver er å være stolt, ikke på en overdreven, men passende måte; det er å ha det minimum av selvrespekt som er nødvendig for å være verdig andres kjærlighet og aktelse. Respekt for personer (...) er kanskje simpelthen respekt for deres rettigheter, slik at det ene ikke kan foreligge uten det andre, og det som kalles `menneskelig verdighet` er kanskje bare evnen til å fremsette krav.”

Sitatet beskriver både hvordan rettigheter hos individet kommer til uttrykk og hvilke vilkår som må ligge til grunn for å utvikle selvrespekt. Sitatets siste del gjør det nærliggende å betrakte medvirkning som en kanal der barn og unge gis mulighet til å fremsette egne krav.

3.2.3 Verdifelleskap

Den tredje formen for gjensidig anerkjennelse kalles både for verdifelleskap, solidarisk anerkjennelse og sosial verdsetting. På dette området skal anerkjennelse gi individet selvverdsetting og dermed gjøre selvforholdet komplett (Honneth, 2008, s. 130). Individet får selvverd gjennom anerkjennelse når det opptrer som samfunnsmedlem og bidrar til fellesskapet. Personens forutsetninger avgjør hvilke måter personen kan bidra på. Dersom anerkjennelse ved sosial verdsetting skal være mulig må personene ha felles mål og verdier som viser at deres egenskaper har betydning for eller bidrar til den andres liv.

Honneth (2008) skiller mellom to typer samfunn i sin beskrivelse av verdifelleskapet et tradisjonelt standssamfunn og et moderne individualistisk

samfunn. I forbindelse med et standsstrukturert samfunn hevder han at individet ikke kan motta denne verdsettingen alene, men at det er gruppen individet er en del av som blir gjenstand for verdsettingen. I det moderne samfunnet vil imidlertid den sosiale respekten individet får ut fra sine prestasjoner tilkjennes personen selv. Dersom individets verdifelleskap krenkes vil det innebære sosial stigmatisering eller marginalisering (Lysaker, 2015).

3.3 Oppsummering

Jeg har her tatt for meg sentrale perspektiver fra Mead og Honneth. De seks begrepene jeg her har fremstilt benyttes på forskjellige områder i avhandlingens drøfting. Meads lek og spill gir hovedsakelig grunnlag for å forstå begrepet om den generaliserte andre. Samlet gir disse tre begrepene et uttrykk for hvor betydningsfulle barns relasjoner til andre kan være for utvikling av selvet. Barnevernsproffenes livshistorier er preget av møter med stadig nye personer der de må forsøke å ta perspektivet og rollen til den andre. Dette kommer jeg nærmere inn på i avhandlingens drøfting.

Honneths tre anerkjennelsessfærer skal anvendes for å belyse forståelser av kjærlighetsbegrepet. Som organisasjon vil Barnevernsproffenes ideologi og arbeid kunne knyttes til anerkjennelsesteorien på flere måter: de gir uttrykk for et ønske om anerkjennelse gjennom kjærlighet, som høringsinstans i lovforslaget er de opptatt av rettslig anerkjennelse og deres rolle som politiske aktører kan fortolkes som et bidrag til samfunnet, eller verdifelleskapet. I drøftingen tar jeg imidlertid utgangspunkt i den enkelte barnevernsproffens historie og ikke organisasjonens mangel på eller muligheter for anerkjennelse. I avhandlingens drøfting tas teoriene i bruk som et analytisk og fortolkende

rammeverk som bidrar til de forståelser og forklaringer som er fremkommet av intervjuene med barnevernsproffene (Nilssen, 2012, s. 65).

4 Metode

I dette kapitlet gjør jeg rede for metodiske valg, datainnsamling, analyseprosess, samt vitenskapsteoretiske og forskningsetiske krav. Først viser jeg til kvalitativ metode og narrative intervju. Deretter redegjør jeg for egen studie der jeg beskriver utvalget og gjennomføring av intervjuene, før jeg går inn på egen analyseprosess. Videre knyttes vitenskapsteoretiske krav opp til avhandlingen. Til slutt beskriver jeg forskningsetiske dilemmaer jeg møtte under arbeidet med avhandlingen og retter et kritisk blikk mot egen studie.

4.1 Valg av metode

Metode er generelt sett en systematisk og planmessig fremgangsmåte for å nå et spesifikt mål (Grønmo, 2015, s. 41). Innenfor samfunnsvitenskapelig forskning deler man ofte inn i to grunnleggende forskningsmetoder; kvantitativ metode og kvalitativ metode. Kvantitativ og kvalitativ metode kan være komplementære (Grønmo, 2015). Det vil si at de kvalitative studier ofte vil ha innslag av kvantitative elementer, og motsatt. Metodene skilles samtidig ved begrepene ekstensive og intensive (Grimen, 2004, s. 238). Ekstensive opplegg handler om å arbeide med mange enheter og med få variabler, og refererer dermed til kvantitativ metode. Kvalitativ metode er intensive ved at en har få enheter, men med mange variabler. Denne avhandlingen er intensiv og kvalitativ ved at den har få informanter, men med mange mulige variabler.

Kvalitativ metode benytter seg av mange ulike datainnsamlingsmetoder, for eksempel intervju, observasjon, feltarbeid samt ved analyser av tekst og bilder (Thagaard, 1998, s. 11). Hovedgrunnen til å velge intervju som forskningsmetode bør være at det harmonerer med det en skal undersøke

(Kvale & Brinkmann, 2015, s. 135). Intervjuer er anvendelige når forskeren ønsker kunnskap om hvordan personer opplever og reflekterer over egen situasjon (Thagaard, 1998, s. 12). Gjennom narrative intervjuer har denne avhandlingen søkt barnevernsproffenes egne livshistorier og deres erfaringer med barnevernet. Jeg har valgt å anvende narrative intervju i forsøk på å fremskaffe viktig informasjon fra informantene. Hensikten med denne avhandlingen er ikke å tallfeste eller måle barnevernsproffenes erfaringer, men å få innsikt i deres subjektive erfaringer og opplevelser i tilknytning til barnevernstjenesten.

4.1.1 Narrative intervju

Formålet med å anvende intervju som datainnsamlingsmetode er å få en fyldig og omfattende beskrivelse av hvordan mennesker opplever sin egen livssituasjon (Thagaard, 1998, s. 79). I denne avhandlingen er beskrivelsene hentet fra sårbare unge, som satt inne med mange utfordrende opplevelser. Intervju kan både utføres ved å intervjué én informant om gangen, eller ved gruppeintervju der flere informanter intervjues samtidig (Grønmo, 2004, s. 159). I undersøkelsen har jeg valgt å intervjué én informant om gangen. Dette kan blant annet begrunnes med et ønske om å få frem barnevernsproffenes livshistorier og konsentrere meg fullt og helt om hver informant. Dersom jeg hadde anvendt gruppeintervju kunne jeg imidlertid risikert å gå glipp av viktig informasjon som informantene synes var pinlig eller skummelt å fortelle foran andre mennesker.

Med økt bevissthet rundt fortellerens rolle og dens muligheter til å forme sosiale fenomen, har narrative studier igjen fått en ny giv de siste årene (Jovchelovitch & Bauer, 2000, s. 57). Den narrative metoden fokuserer på informantenes fortellinger og historier, samt oppbygningen av dem og

handlingene i dem (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 182 - 184). I denne studien var det hovedsakelig barnevernsproffenes livshistorier vi var ute etter og valgte derfor å anvende narrativ intervjuform. I narrative intervju kan intervjueren be informanten om å fortelle om en spesifikk periode eller om en spesiell opplevelse han/hun har vært gjennom. Deretter stiller man gjerne et introduksjonsspørsmål som setter i gang en prosess hos informanten. Våre informanter fikk for eksempel vite at vi ønsket å høre om livet og oppveksten deres. Deretter stilte vi spørsmål som "Hva slags familie vokste du opp i?", for at informanten skulle få noe konkret å starte med. De fleste informantene ga oss svar på introduksjons-spørsmålet og fulgte automatisk opp med rike beskrivelser av eget liv.

En egenskap ved narrative intervju er at det sekvensielle i fortellingene står sentralt. Dette fordrer en oppmerksomhet rundt fortellingens oppbygning og struktur, samt hvilke sosiale aspekter som fremstår som betydningsfulle (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 182). I intervjuene av barnevernsproffene var det for eksempel flere relasjoner som ungdommene selv valgte å utdype. Dette valget ga dermed uttrykk for hvor betydningsfull den erfarte relasjonen var. Vår viktigste jobb som narrative intervjuere var imidlertid å lytte uten å avbryte informanten, samt stille oppklarende spørsmål og hjelpe han/hun med å fortelle sin livshistorie. Vi fant den narrative metoden anvendbar i sammenheng med intervjuer av sårbare og marginaliserte unge nettopp på grunn av de overnevnte egenskapene ved metoden, som ga informantene mulighet til å synliggjøre sin egen livsverden.

4.2 Egen studie

Våren 2017 fikk jeg anledning til å bli en del av et større prosjekt hvor målet er å undersøke omsorgsidealer i barnevernet. Prosjektet er ledet av min veileder førstelektor Kjersti Røsvik. I prosjektet er det fortatt intervjuer både med barnevernsansatte og barn og unge med barnevernserfaring. Denne avhandlingen baserer seg på intervjuer av unge med barnevernserfaring, nærmere bestemt fem barnevernsproffer som alle er tilknyttet Forandringsfabrikken. Som del av prosjektet fikk jeg tilgang til en allerede utarbeidet intervjuguide. Norsk senter for forskningsdata (NSD) var allerede kontaktet, og gjennom en utvidelse ble det gitt samtykke til min deltakelse i prosjektene (vedlegg 4). Min veileder hadde tidligere intervjuet ungdom uten tilknytning til Forandringsfabrikken, men ønsket å utvide sin studie med såkalte barnevernsproffer. Under følger en nærmere beskrivelse av avhandlingens utvalg og rekrutteringsprosessen av de fem informantene.

4.2.1 Utvalg

Prosjektets informanter er tidligere eller nåværende barnevernsbarn. De har alle tilknytning til Forandringsfabrikken, i form av å være barnevernsproffer. 3 av informantene er jenter, mens 2 av dem er gutter. Med et så lite utvalg anser jeg kjønnsvariasjonen som optimal. Det var samtidig ganske stor variasjon i utvalget i forhold til kultur og innvandring. Hos én av informantene var begge foreldrene norske, to av dem hadde utenlandsk mor, én hadde to utenlandske foreldre men var selv født i Norge, og én av dem hadde to norske foreldre men ble selv født i utlandet. Sistnevnte flyttet til Norge med familien i ung alder.

Kriteriet for å være informant ble satt til å være en Barnevernsproff over 16 år. Aldersgrensen var i utgangspunktet satt til 18 år, og denne informantgruppen hadde blitt godkjent av NSD (Norsk senter for forskningsdata). Da jeg kom i kontakt med en barnevernsproff på 16 år valgte jeg å sende en endringsmelding til NSD. NSD ga sin godkjenning og dermed ble aldersgrensen redusert (vedlegg 5). Jeg vil senere komme tilbake til de forskningsetiske utfordringene dette ville medbringe.

Våren 2017 ble det tatt kontakt med Forandringsfabrikken. Ansatte i Forandringsfabrikken har i stor grad bidratt med å finne informanter til prosjektet. De kontaktet en rekke Barnevernsproffer, informerte dem om prosjektet, og ga meg navnene på de som var interessert i å være informanter, samt lenke til deres Facebook-profil. Jeg sendte en Facebook-melding til proffene med informasjon om prosjektet og forespørsel om deltakelse. Informasjonsskrivet (vedlegg 1) viste til informasjon om studien og undersøkelsens hensikt, samt konfidensiell databehandling og anonymisering av informantene (Grønmo, 2004, s. 162). De fleste av informantene hadde ikke mobilnummer på nummeropplysnings-sider. Noen svarte på meldingen, andre gjorde det ikke. Sistnevnte hadde jeg dermed ingen ytterligere kontakt med.

Prosjektet hadde som mål å intervju mellom fire og seks informanter, og endte opp med fem. Fordelen med et begrenset antallet informanter er at det kan gi en grundig analyse og tolkning av datamaterialet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 149). Selv om antallet informanter ikke kan gi en generaliserbar studie, finner man forståelser og oppfatninger som både er like og ulike hverandre i de forskjellige intervjuene. Dermed viser intervjuene og avhandlingen til forståelser, beretninger og meninger som faktisk forekommer. Over meldinger på Facebook ble det avtalt tid og sted for gjennomføring av intervjuene med hver enkelt. Intervjuene ble holdt både i informantenes hjem, på deres

arbeidsplass, samt på skole og internat. For å tilrettelegge for en avslappet stemning er det anbefalt å gjennomføre intervjuer der informantene føler seg trygge og at informantene selv får velge sted for intervjuet (Tjora, 2012, s. 121). Barnevernproffene ytret dermed et ønske om hvor de ville bli intervjuet, og jeg ordnet eventuelle avtaler som var nødvendige. For eksempel avtale om å få benytte et grupperom til intervju ved en skole etter stengetid.

Informantene i denne avhandlingen er en interessant gruppe fordi de er sårbare unge som har valgt å bli barnevernsproffer i den brukermedvirkende organisasjonen Forandringsfabrikken. Som barnevernsproffer har de samtidig fått en politisk posisjon. Etter å ha intervjuet dem så jeg store variasjoner ut fra både aktivitet og engasjement i organisasjonen. Noen hadde vært med på noen få møter, mens andre hadde deltatt og holdt flere foredrag i regi av stiftelsen. I etterkant av intervjuene har jeg reflektert rundt deres formidlingsevne og –stil, og jeg antar at dette har påvirket intervjuene i en viss grad. På ett tidspunkt kjente jeg blant annet igjen en av barnevernsproffenes fortelling fra et foredrag jeg hadde vært på tidligere. Noen av informantene hadde samtidig svar som tydelig var preget av Forandringsfabrikkens ideologi. Disse svarene virket til dels innøvd og jeg antok at dette hadde sammenheng med deres erfaring som formidlere og politiske aktører i organisasjonen.

Videre må man anta at det finnes mange ungdommer med lang erfaring i barnevernet som ikke er med i forandringsfabrikken. Det kan hende at avhandlingens utvalg ikke er representativt for disse ungdommene, og at det er noe spesielt og eget ved det å være barnevernsproff. Barnevernsproffene kan for eksempel i større grad ha tilgitt barnevernets feil og mangler, enn ungdommer med erfaring fra barnevernet som ikke er en del av organisasjonen. En må også anta at det finnes tidligere proffer som ikke lenger tilhører organisasjonen som sitter inne med opplevelser og forståelser som vil

skille seg fra beretningene som kommer frem i denne avhandlingen. For å være proff må man være mellom 13 og 20 år. Dermed finnes det trolig proffer som også er blitt for gamle for å være i organisasjonen.

4.2.2 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuguiden skal både være detaljert og generell (Grønmo, 2004, s. 161). Den skal være detaljert ved å ha et omfattende innhold som passer studiens tema, og generell ved å kunne tilpasses samtals utvikling. I ukene før vi gjennomførte intervjuene ble intervjuguiden gjennomgått, diskutert og bearbeidet flere ganger. Arbeidet med omformulering og redigering av arbeidet førte til at intervjuguidens (vedlegg 3) spørsmål og temaer var godt internalisert hos intervjuerne. Det at vi hadde memorert intervjuguiden gjorde at vi kunne la dokumentet ligge og konsentrere oss fullt og helt på informanten og det han/hun formidlet. Genuin lytting, samt uttrykk for respekt og avslappethet er avgjørende for å skape god kontakt med informanten (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 160).

Intervjuguiden var utformet slik at den var tredelt. Vi startet med lette og åpne spørsmål, deretter gikk vi i dybden av det personlige og det private, før vi avslutningsvis pratet om informantens nå-situasjon og fremtidsplaner. Thagaard (1998, s. 86) hevder at en hensiktsmessig måte å utforme intervjuguiden på er å bevege seg fra det lette - til det mer vanskelige - og deretter til lette samtaleemner igjen. Selv opplevde jeg denne utformingen som god. Intervjuguiden anvendte også til dels "traktprinsippet". Prinsippet handler om å starte med de overordnede og generelle spørsmålene før man retter fokus mot de mer sentrale elementene (Dalen, 2011, s. 27). I enden av trakten og ved intervjuets avslutning åpnes trakten opp og samtalen befinner seg igjen på et mer generelt plan.

Innledningsspørsmålene om alder og fødested gjorde at de fleste informantene begynte å prate om oppveksten sin. Etter hvert som informantene begynte å fortelle sin livshistorie fikk vi mulighet til å be dem om å utdype eller beskrive det vi ønsket. Her ønsket vi blant annet at informantene skulle utdype deres relasjon med én eller flere aktuelle mennesker som hadde dukket opp i deres fortelling. Intervjuene hadde hovedsakelig en retrospektiv form, der informantene så tilbake på og fortalte om erfaringer fra fortiden.

Avslutningsspørsmålene som omhandlet Barnevernsproffens fremtid både i Forandringsfabrikken og i livet generelt, bidro med å lette stemningen. Vi spurte deretter om å få kontakte dem igjen dersom vi hadde noen oppfølgingsspørsmål. Dette svarte alle ja på. Vi spurte samtidig hvordan de hadde opplevd intervjuet og her var det også utelukkende gode tilbakemeldinger. Det ene intervjuet ble for eksempel avsluttet slik:

I: At du har brukt tid på oss, det setter vi veldig pris på

B: jeg setter pris på at dere spurte

I: Er det noe vi ikke har spurt deg om eller snakket om som du har tenkt på underveis du gjerne ville, få fortalt om eller? Opplever du at samtalen har vært greit? eller er det noe vi har..

B: Jeg synes vi har hatt en veldig fin samtale. Det har føltes mer ut som en samtale enn å...

I: bare svare på de dumme papirene? (ler)

B: Ja. Jeg har ikke lagt mye merke til dette (peker på lydopptakerne). Så jeg synes det har gått veldig fint.

Informanten opplevde intervjuet som en god samtale og glemte til og med at lydopptakerne var til stede. En slik opplevelse etter ett intervju er vanlig da informanten nettopp har fått oppleve å fortelle om noe til lyttere som er genuint interessert i det man har sagt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 161)

De forskjellige intervjuene hadde ulike utgangspunkt når det kom til det første samtaleemnet. Alle var likevel dagligdagse samtaler som omhandlet stedet vi møttes på, noe i nærheten eller noe som var innenfor synsrekkevidde. Det ene intervjuet dreide seg blant annet om den nye kattungen som var kommet i hus. I et annet intervju handlet den første samtalen om den flotte skolen vi befant oss på. Kvale og Brinkmann (2015, s. 160) hevder at det skapes god kontakt når intervjuerne lytter aktivt og viser interesse, respekt og forståelse for det informanten sier. Samt ved at intervjuerne er avslappet og bevisste over hva de ønsker å få vite. Det å få gjennomføre intervjuene sammen med min veileder med forskningserfaring bidro til å gi meg selvtilliten som var nødvendig for å være avslappet i intervjusituasjonen.

Veilederen og intervjumakkeren Kjersti bidro med å gi informasjon og oppfølgingsspørsmål til informantene, samtidig var hun en refleksjonspartner både før og etter de forskjellige intervjuene. Vi reflekterte over datamaterialet som var fremkommet og over vår egen oppførsel, væremåte og fremtreden i dialog med informantene. Med oppfølgingsspørsmål og anerkjennende kroppsspråk ønsket vi å vise både interesse, respekt og forståelse i intervjusituasjonene. Transkripsjonen nedenfor viser hvordan intervjueren (I) hjelper barnevernsproffen (B) med å både utdype og reflektere rundt sin egen historie.

I: ja, kan du beskrive det hjemmet?

B: Ja, det er et veldig, det er en mamma og en pappa, og så har de en jente på 18. Og de er, også har de en hund da. Og de er superhyggelige, veldig søte og snille. Og har et helt vanlig liv på en måte.

I: hva er vanlig liv?

B: det er et godt spørsmål (ler). Nei jeg vet ikke, ikke sant, en familie rundt seg som bryr seg, som er der, de bryr seg om hverandre, ikke sant, og er der for hverandre og..

I: er de der for deg?

B: ja, på en måte. Altså det er veldig sånn komplisert på en måte, fordi at de.. supre mennesker, men det som blir utfordringa til meg og dem det er at de har ingen kunnskap om det å, altså, det å ikke ha det noe greit, og det å ha et barn i huset som ikke har det noe greit.

I intervjuer kan det oppstå asymmetriske maktforhold mellom intervjuer og informant (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 52). Selv om det er vanskelig å oppnå total likestilling mellom rollene, gjorde vi noen grep for å forsøke å unngå en skjevfordeling. Alle informantene ble blant annet tilsendt en plan over hva vi ønsket å snakke med dem om, slik at de ikke skulle bli overrasket over tema når intervjuet startet. Ved å anvende narrativ metode gikk vi bort fra den tradisjonelle utspørringen av informantene, der en kan føle at man sitter i et avhør. Ved noen anledninger – slik som i transkripsjonen over – spurte vi informantene om de kunne utdype det de hadde fortalt oss, eller å forklare hva noe betød. For eksempel "Hva er et forsterket fosterhjem?". Ved å stille slike spørsmål kan vi enten ha jevnet maktforholdet ytterligere ved at informanten kunne fortelle om noe vi ikke hadde kunnskap om, eller økt asymmetrien ved at informanten tolket oss som utspørrende. Hensikten med vår framgangsmåte

var å redusere den asymmetriske maktrelasjonen blant annet ved våre hverdagslige samtaler før og etter intervjuet og ved at vi var genuint lyttende og nysgjerrige på det de fortalte.

Det anbefales å sette av god tid til hvert intervju så man slipper å haste av sted (Dalen, 2011, s. 35). Dersom en har beregnet for liten tid til en avsluttende samtale kan det gi informanten en dårlig opplevelse av at intervjuet ikke ble avsluttet på en god måte. Det kan også gi dem en følelse av at de ikke er verdt din dyrebare tid. Ved de tre første intervjuene var det beregnet å bruke 1,5 time på hvert intervju. Selve intervjuene hadde en varighet på omtrent 1 time, slik at vi hadde tid til både en introduksjonssamtale og en avslutningssamtale før og etter lydopptakene var på. Ved de to siste intervjuene hadde vi derimot så å si ubegrenset med tid. Vi intervjuet rundt et omfattende tema som kan samtales om i lang tid. Dermed kan den begrensede tiden ha kommet oss til gode ved at vi drev frem viktig informasjon og holdt oss til tema. Vi opplevde heller ikke at vi måtte avbryte noen av barnevernsproffene midt i deres livshistorier. Da ville den beregnede tiden definitivt vært for knapp og proffene ville muligens fått en negativ opplevelse av det å være informant.

4.2.3 Analyse og fremstilling av kvalitative data

Det vitenskapsteoretiske grunnlaget for denne undersøkelsen er fenomenologi. Fenomenologi retter seg mot den subjektive opplevelsen og ønsker å oppnå en forståelse av den dypere meningen i enkeltpersoners erfaringer (Thagaard, 2009, s. 38). Ved kvalitativ forskning regnes fenomenologi som et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiv og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelsen at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 45). I denne avhandlingen søkes en dypere forståelse av

sosiale fenomen som kjærlighet og relasjon, ut fra barnevernsproffenes perspektiv. Deres livshistorier kommer til uttrykk gjennom beskrivelser av deres erfaringer fra møte med, og i relasjon til, profesjonelle omsorgsutøvere.

Som mange samfunnsvitenskapelige studier pendler også denne avhandlingen frem og tilbake mellom teori og empiri (Grønmo, 2004, s. 36). Det eksisterer allerede teori og tidligere forskning på feltet. På basis av dette har jeg gjennomført en empirisk undersøkelse av formulerte problemstillinger, dermed bærer avhandlingen preg av å ha et deduktivt forskningsopplegg (Grønmo, 2004). Intervjuguiden er både inspirert av tidligere undersøkelser på området og forslaget om ny barnevernlov, samt barnevernsproffenes og Forandringsfabrikkens ideologier og ønsker. I sammenheng med min egen kunnskap og forforståelse på feltet samt personlige bakgrunn, verdier, holdninger, behov, osv, vil forskereffekten spille en rolle gjennom hele arbeidet med avhandlingen (Nilssen, 2012, s. 139). Forskerrefleksivitet kommer jeg tilbake til senere i kapitlet, under situering.

Avhandlingens analyse er basert på eget empirisk materiale som drøftes i lys av andre teorier. Dermed vil analysen kunne kategoriseres som induktiv. Problemformuleringen gir mulighet for fortolkninger av det empiriske grunnlaget, knyttet opp til eksisterende teori (Grønmo, 2004, s. 37). Med utgangspunkt i problemstillingen hadde jeg en viss formening om hvordan jeg ville foreta analyse av materialet, samtidig var jeg åpen for at datamaterialet ville påvirke mine valg (Nilssen, 2012, s. 103). Dette resulterte blant annet i at analysen ble tredelt.

Intervjuanalysen er inspirert av det Kvale og Brinkmann (2015, s. 263) omtaler som bricolage. Ved bricolage anvendes forskjellige analytiske teknikker og begreper i analyseprosessen. Den kjennetegnes blant annet ved at intervjueren

leser gjennom intervjuene og danner seg et overordnet bilde, før hun går tilbake til interessante deler som har utpekt seg og finner utsagn som viser til forskjellige holdninger til et fenomen, samt å utforme deler av intervjuet som en fortelling (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 263).

Analyseringen av datamaterialet startet parallelt med datainnsamlingen, da jeg allerede under intervjuene dannet meg tanker om likheter og ulikheter, samt mulige kategorier. I kvalitative studier er det vanlig at data blir analysert etter hvert som de samles inn (Grønmo, 2004, s. 245). Kort tid etter intervjuene utførte jeg transkribering og skrev felt- og refleksjonsnotat som førte til at jeg tidlig så forskjellige mønstre i datamaterialet. Transkripsjonene er skrevet på bokmål med hensyn til anonymisering. Samtidig har jeg valgt å vise sitatene nær sin opprinnelige form, uten å redigere og redusere teksten. Dette begrunnes med at noen av de tilsynelatende overflødige ord og setninger kan bidra med å forstå de intervjuede ungdommenes beskrivelser i større grad. Jeg ønsker også å vise frem informantene i deres egen posisjon – som ungdommer. Dette innebærer muligens noen få unødvendige ord som "liksom", "holdt jeg på å si" eller "ikke sant". Av samme grunn har jeg valgt å presentere informantene i deler av analysen, slik bricolage-formen også foreslår.

Etter transkriberingen foretok jeg en grundig gjennomgang av alle intervjuene og begynte å kode og kategorisere. Dette resulterte i tre foreløpige kategorier. Deretter søkte jeg etter felles egenskaper ved de ulike fenomenene som ble beskrevet i intervjuene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 248). I denne prosessen benyttet jeg meg av tabeller der jeg sorterte sitat ut fra kategoriene, og skrev hovedtrekk ved beskrivelsene. Dette gjorde datamaterialet oversiktlig og ga meg nye tanker om hvilke kategorier jeg ønsket å anvende. Kategoriene jeg da kom frem til var: kjærlighetsforståelser, det kalde barnevernet og det varme

barnevernet. Mens førstnevnte kategori dreier seg om barnevernsproffenes forståelse av kjærlighetsbegrepet, viser det kalde barnevernet til negative erfaringer med barnevernet, mens det varme barnevernet har henvisning til gode erfaringer med barnevernet. Begrepene "kalde" og "varme" er anvendt på grunn av informantenes komplekse beskrivelser av deres opplevelser. Med disse kategoriene ønsket jeg dermed å fange opp betydningsfulle beskrivelser som ellers kunne gått tapt dersom jeg hadde valgt å bruke mer reduserende kategorier. Disse kategoriene ble konstruert på bakgrunn av ulike utsagn.

Tabell 1: utsagn knyttet til valg av kategorier

Kategori:	Utsagn :
Kjærlighetsforståelse	Jeg følte ikke jeg hadde opplevd noe kjærlighet, eller noe som minna om det i det hele tatt, fra barnevernet eller fra fosterforeldre
Det kalde barnevernet	Jeg kjente det at barnevernet de jobba utpå, (...) og jeg følte meg veldig sånn fortapt.
Det varme barnevernet	Veldig skravlete, veldig åpen, veldig støttende, veldig varm. (beskrivelse av fosterhjem)

Jeg har her fremstilt egen analyseprosess og analytiske valg. I det neste vil jeg presentere hvordan jeg selv har etterstreber å ivareta vitenskapsteoretiske og forskningsetiske krav.

4.3 Vitenskapsteoretiske og forskningsetiske krav

Vitenskapsteorien og forskningsetikken setter retningslinjer for hvordan man skal drive forskningsvirksomhet. Det forskningsetiske perspektivet er en

integreert del av intervjuundersøkelsen, og dermed ikke begrenset til intervjusituasjonen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 95). De forskningsetiske normene skal bidra til å danne nye forskere, ved at de selv internaliserer disse retningslinjene for vitenskapelig arbeid (Grønmo, 2004, s. 20). Derfor har det vært naturlig å stadig reflektere rundt disse kravene under avhandlingsarbeidet. Etske krav peker på forholdet mellom forskere, og krever at forskeren viser redelighet og nøyaktighet i presentasjonen av egne resultater, samt i vurderingen av andre forskeres arbeid (Thagaard, 2009, s. 24). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, 2016) er et faglig uavhengig og rådgivende organ som stadig oppdaterer og reviderer forskningsetiske retningslinjer for å fremme god og ansvarlig forskning. Retningslinjene knyttet opp til avhandlingens forskningsetikk kommer jeg tilbake til under 'etske overveielser'.

Intervjuene dreier seg om barnevernsproffenes subjektive opplevelser. Ved anvendelse av intervju som metode øker betydningen av forskerens integritet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 108). I arbeidet med avhandlingen har jeg tilstrebet saklighet og objektivitet. Dette fordrer blant annet transparens eller gjennomsiktighet av eget arbeid. I det neste ønsker jeg derfor å presentere betydningen av min egen rolle i undersøkelsen.

4.3.1 Situering

Forskerens rolle som person har stor betydning og er avgjørende for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskapen i kvalitative studier (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 108). Ved intervju vil selve intervjueren være det viktigste redskapet til datainnsamlingen, og hennes integritet har derfor større betydning enn i andre datainnsamlingsmetoder (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 108). Jeg har allerede gjort noen refleksjoner knyttet til egen oppførsel under intervjusituasjoner –

blant annet når det gjaldt å stille spørsmål til informantene. Jeg vil her diskutere hvordan jeg som person kan ha påvirket intervjuene og informantene.

I motsetning til visse studier er ikke denne avhandlingen sponset av andre parter. Dermed er det ingen grunn til å anta at en oppdragsgiver har påvirket resultatet. Kvale og Brinkmann (2015, s. 108) hevder likevel at forskerens uavhengighet kan påvirkes både "ovenfra" og "nedenfra". I denne sammenheng vil "ovenfra" i så fall være universitetet, mens "nedenfra" vil være representert av de intervjuede barnevernsproffene. Dersom jeg selv hadde hatt erfaring fra barnevernet kunne jeg for eksempel vært mer tilbøyelig til å fremme barnevernsproffenes synspunkt i denne avhandlingen.

Min egen bakgrunn, verdier, holdninger, interesser, behov og miljø har i mer eller mindre grad påvirket denne avhandlingen (Nilssen, 2012, s. 139). Jeg har selv forsøkt å reflektere rundt den personlige bagasjen jeg har tatt med meg – både i utformingen av avhandlingen og i møte med informantene. Vivi Nilssen (2012, s. 140) påpeker at det å erkjenne og rapportere subjektivitet som et unngåelig fenomen ikke er nok. Forskeren må også utforske egen subjektivitet, identifisere den, beskrive den og rapportere den. Å være bevisst egen subjektivitet er nødvendig gjennom hele forskningsprosessen. Her vil jeg belyse egen subjektivitet i forbindelse med utformingen av egen avhandling.

Jeg anser min egen oppvekst som både trygg og kjærlig. Først i voksen alder ble jeg oppmerksom på hvor mange som faktisk lever under mindre gode forhold, og dette skapte antakeligvis en fasinasjon og interesse som jeg fortsatt bærer med meg. Samtidig kan tidligere studievalg vitne om en spesiell interesse for de sårbare og marginaliserte, da jeg har et mislykket forsøk på

sykepleierstudiet, et årsstudium i pedagogikk og en bachelorgrad i spesialpedagogikk.

Det er samtidig verdt å nevne at jeg har nær tilknytning til en ansatt i det kommunale barnevernet. Denne personen har jeg både hatt diskusjoner og oppklarende samtaler med, når det gjelder barnevernstjenestens oppgaver. Selv om jeg ikke jobber som barnevernspedagog selv har jeg likevel en tilknytning til instansen ved å være engasjert i et frivillig hjelpetiltak i regi av barnevernet. Dette tiltaket fremstår likevel ikke som sammenlignbart med hensyn til informantenes erfaringer, og har ingen tilknytning til Forandringsfabrikken.

4.3.2 Intersubjektivitet

Intersubjektivitet dreier seg hovedsakelig om etterprøvbarehet. For å oppnå intersubjektivitet må det derfor foreligge informasjon om observasjoner, metoder, datainnsamling, bearbeiding av data, tester, hypoteser og slutninger i et forskningsresultat (Wormnæs, 1996, s. 60). Intersubjektivitet kan dermed bidra til søken etter "sannheten". Det vil si at andre forskere kan etterprøve forskningen med et kritisk blikk, og sjekke om resultatene blir sammenfallende med den originale forskningen. I avhandlingen etterstreber jeg intersubjektivitet ved å gjøre grundig redegjørelser, dokumentere og argumentere for mine valg og refleksjoner i prosessen.

Det finnes vitenskaper som har høyere grad av intersubjektivitet enn andre, for eksempel naturvitenskapen. Det vil si at det er lettere å reteste – og vanskeligere å motsi – en teori om tyngdekraft, enn en samfunnsvitenskapelig kvalitativ teori om menneskers personlighet (Wormnæs, 1996, s. 60). Beskrivende ord som høflig vil for eksempel gi en lav grad av intersubjektivitet

fordi andre forskere kan ha en annen subjektiv mening av personen som intervjues. Dermed er ikke hensikten med intersubjektivitet nødvendigvis et krav om å fremskaffe like resultater, men om transparens i eget arbeid. I avhandlingens analyse og ved fremstilling av data søker jeg å videreføre denne transparensen. Dette gjøres ved å beskrive fortolkningsprosessen og hvordan jeg har kommet frem til ulike resultater og funn.

4.3.3 Reliabilitet

Reliabilitet handler om i hvilken grad vi kan si at et resultat er pålitelig, riktig, sikkert og til å stole på (Wormnæs, 1996, s. 61). Reliabiliteten kan kontrolleres ved å se på forskningens nøyaktighet av observasjoner, registreringer og behandling av tallmateriale, samt forskerens tolkninger av disse (Undheim, 1996, s. 25). Grønmo (2004, s. 222) definerer reliabilitet som "graden av samsvar mellom ulike innsamlinger av data om samme fenomen basert på samme undersøkelsesopplegg". Reliabilitet i intervju fordrer blant annet at samtalen er riktig gjengitt eller sitert (Wormnæs, 1996, s. 61). Slik handler også reliabilitet om åpenhet rundt eget undersøkelsesopplegg.

Denne avhandlingen omhandler en rekke livshistorier fra en begrenset gruppe mennesker i Norge. Samtidig er den samfunnsvitenskapelig fordi den tar opp velferdsstatelig fenomen som barnevernsinstansen og barnevernsproffenes politiske agenda. Dermed kan det være vanskelig å kontrollere avhandlingens reliabilitet, på lik linje med andre kvalitative undersøkelser (Grønmo, 2004, s. 228). Samtidig er det gjort opptak og transkribering av alle intervjuene som har vært foretatt. Dermed er det mulig med nye innholdsanalyser på senere tidspunkt, eller på nåværende tidspunkt av andre forskere. Likevel vil en ikke kunne gjenskape samme kontekst og samhandling som fant sted under de faktiske intervjuene, samt relasjonen mellom intervjuer og informant. En annen

mulighet vil være at jeg som intervjuer kontakter informantene og ber om enda ett intervju, som vil ha samme innhold som det første intervjuet (Grønmo, 2004, s. 229). Samtidig kan det ha vært endringer i samfunnet eller i informantenes liv som vil ha påvirket informanten til å fortelle deres historie på en ny og annerledes måte.

4.3.4 Validitet

Validitet handler om datamaterialets gyldighet i forhold til problemstilling og det en undersøger (Grønmo, 2004, s. 221, 231). Det vil si at undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen bør resultere i data som er relevant for problemstillingen. For å oppnå høy validitet må enheter og begreper defineres teoretisk og operasjonelt på en systematisk måte. Den teoretiske definisjonen representerer forskerens tanker om forholdet som skal undersøkes, mens den operasjonaliserte definisjonen går ut på det som kan observeres og registreres (Undheim, 1996, s. 29). Samtidig må metoder for utvelging av enheter og datainnsamlingen være tilpasset disse definisjonene for å oppnå høy validitet. Grønmo (2004, s. 221) hevder at høy reliabilitet er en forutsetning for høy validitet. Det vil si at materialet må være pålitelig (reliabelt) for at datamaterialet skal være gyldig og relevant (valid) for problemstillingen.

I denne studien har jeg gjort ulike vurdering og valg for å ivareta validiteten. I planleggingsfasen og ved utformingen av masterskissen undersøkte jeg studiens aktualitet og begynte å formulere problemstilling. I denne fasen fant jeg også at narrative intervju ville være en velegnet metode for å fremme rike beskrivelser fra ungdommenes erfaringer. På grunnlag av dette utformet jeg en intervjuguide, som gjennomgikk store endringer før siste utkast stod klart. Dette gjorde jeg i samarbeid med veileder og intervjumakker Kjersti Røsvik.

Intervjuguiden ble utformet med mål om å få frem beskrivelser som var relevante i forhold til problemstillingen. Etter intervjuene opplevde jeg riktignok at materialet viste mer enn det jeg i utgangspunktet var ute etter, blant annet skillet mellom det varme og kalde i barnevernsproffenes beskrivelser. Disse dimensjonene ble derfor lagt til i etterkant av intervjuene og problemstillingen ble utvidet. Begrunnelsen for dette er at disse dimensjonene får frem interessante aspekter som også kan knyttes opp til den opprinnelige problemstillingen.

4.3.5 Etiske overveielser

Forskningsetikk handler som nevnt om anerkjente normer som blant annet skal bidra til å avklare etiske dilemmaer og fremme god forskningspraksis (NESH, 2016, s. 5). Hittil har jeg allerede gjort en redegjørelse av vitenskapsteoretiske og forskningsetiske krav, som knyttes til intersubjektivitet, reliabilitet og validitet. Her vil jeg belyse forskningsetikken og hvilke etiske overveielser jeg selv har gjennomgått.

Siden avhandlingens datamateriale innebærer behandling av personopplysninger var det nødvendig å søke om tillatelse til å gjennomføre undersøkelsen hos NSD (Norsk senter for forskningsdata). I den opprinnelige søknaden ønsket vi å intervju barnevernproffer over 18 år. Etter søknaden ble innvilget kom jeg imidlertid i kontakt med en barnevernproff på 16 år som var interessert i å være informant. Dette førte til at vi valgte å sende en endringsmelding, for å søke om tillatelse til å justere aldersgrensen til 16 år. Med blant annet samfunnets stadig økende fokus på barns medvirkning (Backe-Hansen, 2009) som argumentasjon, ble endringsmeldingen godkjent.

De fleste informantene fortalte om deres erfaringer fra fortiden, slik at intervjuene var av retrospektiv art. De uttalte negative opplevelsene fremstod dermed som noe de så tilbake på. Dette gjaldt imidlertid ikke den 16 år gamle barnevernsproffen. Hun hadde nettopp flyttet til nytt fosterhjem da vi intervjuet henne, og fortalte blant annet at hun var under utredning for spiseforstyrrelse. I motsetning til de andre informantene viste det seg at hennes utfordrende opplevelser med barnevernet var pågående. Hun fortalte blant annet om en yngre bror som fortsatt bodde under vanskelige oppvekstvilkår i det biologiske hjemmet. I denne sammenheng uttrykte hun blant annet at hun hadde forsøkt å samtale med ulike voksenpersoner som kunne få barnevernet til å lytte, slik at lillebroren også skulle slippe å bo i det biologiske hjemmet. Etter intervjuet reflekterte intervjumakker Kjersti og jeg rundt jentas situasjon, og vi kjente begge på et ubehag og til dels samvittighet. Informanten aktualiserte eget problem som stod utenfor vårt ansvarsområde. Backe-Hansen (2009) hevder det er vanlige å møte på slike dilemmaer i barneforskning. Dette ble et etisk dilemma der jeg på den ene siden fikk et ønske om å hjelpe informanten, mens jeg på den andre siden antakeligvis ikke hadde nok bistandsgrunnlag. I ettertid har jeg reflektert rundt denne situasjonen flere ganger, og kommet frem til at jeg trolig burde hatt noen aktuelle instanser eller personer å henvise jenta til, dersom hun følte behov for det.

Personvern, samtykke og informasjonsplikt er sentrale aspekter ved de forskningsetiske retningslinjene (NESH, 2016, s. 12-14). Før intervjuene fikk informantene tilsendt informasjonsskriv der de fikk informasjon om hva deltakelse i undersøkelsen innebar, hvordan personopplysninger ville bli behandlet konfidensielt, anonymisering, samt muligheten for å når som helst kunne trekke seg fra undersøkelsen. Dette ga vi også informasjon om før vi startet hvert intervju.

Informantene ble informert om at intervjuene ville bli tatt opp med lydopptakere, og de ga alle sitt samtykke til dette (vedlegg 2). Noen informanter kan bli forstyrret av lydopptakere, men de fleste informanter vil vanligvis venne seg til at lydopptakeren står fremme (Grønmo, 2004, s. 164). Etter prosjektets første intervju kommenterte for eksempel informanten at han nesten ikke hadde lagt merke til lydopptakerne som stod på bordet. Etter intervjuene ble lydfilene lagret på en passord-beskyttet data og slettet fra lydopptakerne. Ved gjengivelse av barnevernproffenes erfaringer har jeg valgt å anonymisere ved å bruke fiktive navn, samt utelate stedsnavn eller andre beskrivelser som kunne påvirke anonymiteten av informantene. Ungdommene som er intervjuet i denne studien er benevnt med følgende navn; Hans, Helene, Nina, Guro og Adam. I noen av sitatene benytter ungdommene seg av navn på andre personer, som også er endret til fiktive navn i gjengivelsen.

Som nevnt fikk alle informantene være med på å bestemme hvor intervjuet skulle gjennomføres. Hensikten med å la informantene påvirke intervju-sted var at de selv skulle få velge et sted som opplevdes som trygt for dem (Tjora, 2012, s. 122). I ett av intervjuene var vi hjemme hos en informant som nå bodde i sitt biologiske hjem sammen med moren. Under intervjuet oppholdt moren seg på kjøkkenet, som var naborommet til stuen der vi gjennomførte intervjuet. Mors tilstedeværelse kan ha påvirket intervjuet og informanten ved at han for eksempel ikke ønsket å snakke negativt om biologisk hjem. Samtidig kan informanten ha følt morens tilstedeværelse som en trygghet i situasjonen.

Sitatene er som nevnt, i liten grad redigert. Der sitat er blitt komprimert anvendes imidlertid tegnet (..) ved utelatelse av ett ord, og (...) der to eller flere ord er kuttet. Det neste kapittelet utgjør avhandlingens analyse, der undersøkelsens intervjudata fremstilles og drøftes.

5 Kjærlighetsforståelse og omsorgserfaringer

I dette kapitlet fremstilles og drøftes undersøkelsens funn i lys av problemstillingene "Hvordan forstår barnevernsproffene kjærlighetsbegrepet" og "Hvordan erfarer barnevernsproffene omsorgsarbeid i praksis". Som det fremgår av de overnevnte problemstillinger vil den ene handle om kjærlighetsbegrepet, mens den andre vil dreie seg om omsorgserfaringer. Kjærlighetsbegrepet presenteres og drøftes i analysens første del. Analysen av omsorgserfaringene vil være todelt ved; det kalde barnevernet og det varme barnevernet. Hvordan jeg kom frem til denne tredelingen er allerede redegjort for i metodekapitlet.

Den første delen handler om kjærlighetsbegrepet og representerer barnevernsproffenes kognitive begrepsforståelser. Deres forståelse av begrepet sees først og fremst i sammenheng med Honneths tre anerkjennelsestrinnsfaser. Analysens andre del omhandler barnevernsproffenes mindre gode omsorgserfaringer fra barnevernet, mens den tredje og siste delen tar for seg positive erfaringsbaserte omsorgsrelasjoner. I del to og tre anvendes både den tidligere forskningen og teoriene jeg allerede har gjort rede for som analytiske redskap, som bidrar til forståelser og forklaringer av de aktuelle sitatene i intervjuene.

Hver analysedel avsluttes med en oppsummering av tema og funn, samt en illustrasjon av betydningsfulle begrep knyttet til hver kategori. De tre delene knyttes så sammen i avhandlingens avslutningskapittel. Der gjør jeg samtidig noen avsluttende refleksjoner rundt avhandlingens funn, dens aktualitet i sammenheng med forebyggende arbeid, samt forslag til videre undersøkelser på området.

5.1 Kjærlighet

Organisasjonen Barnevernsproffene har jobbet for få kjærlighetsbegrepet inn i den nye barnevernloven. Informantene hadde ulike forståelser av begrepet og enkelte synes det var utfordrende å gi en definisjon. I det neste fremstilles barnevernsproffenes subjektive forståelse av kjærlighetsbegrepet. Forståelsene knyttes gjennomgående opp til ulike perspektiver på området med særlig fokus på Honneths anerkjennelsesteori.

5.1.1 Altruisme

Informantene beskriver kjærlighet ved å anvende ord som omsorg, varme, ærlighet og 'det lille ekstra'. Gjennom egne beskrivelser blir flere av ungdommene oppmerksomme på kjærlighet som et eget begrep og knytter det opp til ulike handlinger. Hans beskriver det slik:

Kjærlighet blir vel i mine øyne det å gjøre ting for noen, som, som du ikke egentlig tjener på selv, eller hva jeg skal si. Det er jo en glede å hjelpe andre for mange da men. Du skjønner jo hva jeg mener. Du er jo ikke nødt til å, til å passe på en annen person egentlig. Hvis du bare gjør det fordi du har lyst, eller fordi du bryr deg blir jo kjærlighet.

Hans knytter kjærlighetsbegrepet opp til det å hjelpe noen uten å kreve gjenyttelse. Han forklarer at kjærligheten skal være en uselvisk handling. Hans uttrykker dermed et ønske om en altruistisk holdning i barnevernet. Altruisme handler om uselviske holdninger og handlinger for andre mennesker. Begrepet regnes ofte som det motsatte av egoisme (Tjønneland & Sagdahl, 2018). I likhet med begrepet agape er også altruisme knyttet opp til nestekjærlighet (Ommundsen, 2004). Robert J. Whitnow (1993, s. 346) påpekte sammenhengen mellom altruisme og agape, og hevdet at en mer bokstavelig

oversettelse av begrepet altruisme ville være "ubetinget kjærlighet". Hans mener samtidig at kjærlighet skiller seg fra omsorgsbegrepet og forteller at:

Omsorg kan vel bli å bare (...). Oppfylle minstekravene kanskje, for en person som bor hos deg. For eksempel at du, de har ett sted å sove, de får mat. Det blir vel omsorg kanskje (...). Mens kjærlighet blir vel alt det du ikke er nødt til å gjøre, som å bare spørre åssen det går med noen. Ja, vet ikke. Det er veldig vanskelig da.

Igjen kommer Hans inn på uselviske handlinger, som utføres til tross for at individet ikke er pålagt å utføre dem. Han anvender begrepet minstekrav og forklarer at omsorg kan bety å kun dekke de fysiologiske behovene. I likhet med Hans, setter også Paulsen (2018) ett skille mellom det en barnevernsarbeider er pålagt å gjøre og det hun ikke må gjøre.

Paulsen (2018, s. 235) viser imidlertid til misforholdet mellom barnevernets ressursmangel og behov, og hevder at dette gir negative konsekvenser. Hun hevder at ressursmangel resulterer i at barnevernsarbeideren prioriterer lovpålagte oppgaver de *må* gjøre, som å gå gjennom bekymringsmeldinger og utføre undersøkelser (Paulsen, 2018, s. 235). En slik påstand kan på den ene siden bidra til argumentasjonen om at de nye begrepene beskyttelse, trygghet, kjærlighet og forståelse har sin plass i formålsparagrafen. På den andre siden kan Paulsens kritikk fortolkes som at dokumentering og formell saksbehandling – det vil si det barnevernsarbeideren produserer av tekst og fysisk kan vise frem – er det som blir prioritert. Hun hevder videre at det tidkrevende arbeidet som ligger i nødvendig oppfølging, som jevnlig og tett kontakt med ungdommen blir nedprioritert. Dette kan gi en viss forståelse av hvilke utfordringer som oppstår i forbindelse med profesjonelle omsorgsutøveres muligheten til å yte kjærlighet i jobben, særlig i sammenheng med Hans sitt ønske om uselviske holdninger og handlinger.

5.1.2 Utholdenhet, gjensidighet og respekt

Informantene hadde ulike fortolkninger av begrepet. Noen av dem uttrykte at det var vanskelig å definere kjærlighet, mens andre ga uttrykk for at de hadde en klar formening om begrepets innhold. Guro sier det slik:

Kjærlighet på fulltid det er at, uansett hva jeg gjør eller uansett hvordan jeg uttrykker meg, eller hvilke symptomer jeg har eller hvor sint jeg blir, så er du glad i meg da. Og, du gir meg varme uansett, og du, du gir ikke opp meg. Du er ærlig, du er ærlig om de tingene du føler, du er ærlig om de tingene du tenker, og.. Du ser, du sier ting på en sånn god og varm måte, ikke fordi du skal kjefte på meg, eller ikke fordi du skal, vil meg noe vondt, men du sier ting og ord på en sånn måte at du sier det bare fordi du vil meg godt.

I likhet med Hans snakker Guro om at kjærlighet er noe ubetinget. Guro trekker frem det å ikke bli gitt opp av den andre, på tross av utfordrende oppførsel. Med andre ord beskriver hun nødvendigheten av en utholdenhet hos de voksne. Dette samsvarer med hva Thrana (2015, s. 91) fant i sin studie der ungdommene ga uttrykk for at utholdenhet var et tegn på kjærlighet, fordi kjærligheten ikke gir etter i vanskelige perioder men består. Guro er samtidig opptatt av ærlighet. Sitatets siste del viser til individets gemytt og væremåte. Hun utbroderer denne setningen ved å vise til en person som har vært betydningsfull i livet hennes:

Altså Margrete er veldig streng, jeg skal ikke si noe på det liksom. Fordi at når jeg liksom flytta hit da, så ville jo jeg med en gang ut å feste, og jeg ville jo gjøre sånne ting, men det går jo ikke når du har vært i heftig rus. Det var jo mye amfetamin og sånn, som er veldig ille. Og hu skjønnte det at "du kan ikke gå å feste nå" liksom. Og hu var veldig streng, hu sa

liksom "Nei, du får ikke gå ut". Men hu sa det ikke fordi at hu ville kjefte på meg. Hu forklarte jo at "jeg sier nei Guro, fordi at jeg er redd for deg, og jeg vil ikke at det skal skje noe dumt med deg, liksom, jeg vil bli livredd for deg" sa hu. Og det gjorde at jeg fikk sånn skikkelig samvittighet for hu, og skjønnte at hu sa det fordi hu var glad i meg, og ikke fordi at det var en regel eller konsekvens.

Guros utsagn kan trolig fortolkes ved at det å være streng også kan være et tegn på kjærlighet. Margrete har forhindret henne i å gjøre noe som kunne gi store konsekvenser. Gjennom å samtale med jenta rundt konsekvensene av å 'dra på fest' behandlet hun Guro som moralsk ansvarlig, og gjorde henne bevisst på at regler (og rettigheter) også gjelder henne (Warming, 2015b, s. 251). Dialogen hun henviser til kan muligens fortolkes som respektfull og støttende og kan dermed sees i lys av Honneths rettslige anerkjennelse. Honneth (2008, s. 119) hevder at den rettslige anerkjennelsen gir individet selvrespekt og gjør hun i stand til å fatte fornuftige valg. Anerkjennelsen som oppstod i dialogen Guro refererer til, kan ha resultert i at hun klarte å ta beslutningen om å ikke dra på fest. I sitatets avslutningen forteller Guro at hun fikk "skikkelig samvittighet for hu". Dette kan antakeligvis fortolkes som den gjensidigheten Honneth anser som nødvendig i alle sfærene.

5.1.3 Det hverdagslige

Flere av informantene anvendte eksempler i sin begrepsforklaring. Nina tenkte på hvordan en ansatt i barnevernet kunne vise kjærlighet da hun skulle forklare begrepet:

At det er varme, det er omtanke det er liksom det lille ekstra blikket, det er at "Ja, men vet du hva, kanskje vi skal ta en kaffe og mens vi går tur i

dag". På en måte. Det er liksom det lille ekstra skrittet, det er det ekstra spørsmålet "Hvordan går det?". Det er på en måte det som gjør at du ikke er en autoritet, men det er at du er et menneske.

Sitatet kan trolig tolkes i retning av et ønske om å bli behandlet som et subjekt fremfor et objekt, og viser dermed et behov for gjensidig respekt. Honneth (2008, s. 128) hevder selvrespekten gir individet bevissthet om at det kan respektere seg selv fordi det fortjener å bli respektert av andre. Nina anvender hverdagslige og uformelle setninger når hun gir eksempler på hvordan barnevernspedagogen kan gi kjærlighet. Dette kan sees i sammenheng med et ønske om å "være grunnleggende lik alle andre" slik som sitatet av filosofen Joel Feinberg påpeker (Honneth, 2008, s. 129). Her er det nødvendig å påpeke at barnevernsbarn ofte opplever å ha blitt stigmatisert i møte med hjelpeapparatet (Paulsen, 2018, s. 233). Voksne med barnevernserfaring anses samtidig å ha en høy risiko for marginalisering på flere viktige livsområder (Backe-Hansen et al., 2014, s. 11). Dermed kan ønsket om å bli behandlet likt 'alle andre', trolig fortolkes som et behov for å ikke være stigmatisert og marginalisert. Stigmatisering og marginalisering kan sees i sammenheng med det Honneth (2008, s. 143) omtaler som ringeakt av verdifelleskapet, der fornærmelse, nedverdiggelse og nedvurdering av livsformer står sentralt. Slik kan Ninas utsagn om hverdagslige samtaleformer samtidig fortolkes som et ønske om å bli sosialt verdsatt.

Ninas utsagn om at barnevernsarbeideren bør være et 'menneske' fremfor en 'autoritet' kan antyde et ønske om følelsesmessig anerkjennelse. Hun uttrykker et ønske om at sosialarbeideren skal vie tid og oppmerksomhet til henne. Flere har funnet lignende ytringer fra ungdom i sammenheng med relasjon til profesjonelle omsorgsutøvere (Paulsen et al., 2017, s. 88; Warming, 2015b, s. 256). Disse kommer jeg tilbake til under det varme barnevernet. Ved en slik menneskelig anerkjennelse vil relasjonen potensielt kunne utvikle seg til et

vennskapelig forhold, fremfor et asymmetrisk maktforhold (Warming, 2015b, s. 256). Dermed kan Ninas sitat trolig fortolkes som et ønske om å redusere maktforholdet mellom barnevernsarbeideren og ungdommen. I forbindelse med kjærlighetskravet kommer Nina inn på omsorg versus kjærlighet:

Det her er egentlig litt der hvor jeg og barnevernsproffene på en måte er litt forskjellig. Jeg er ikke så veldig opptatt av det kjærlighets-ordet. (..) Jeg blir litt sånn (...) klein, og bare sånn, "ah, kjærlighet". (..) For sånn, ja det er viktig med kjærlighet og på en måte bla, bla. Men (..), hadde det vært meg som holdt et foredrag alene, så hadde jeg vært sånn ja, ja, men med varme og omtanke på en måte. Jeg ville kanskje valgt alle de andre synonymene istedenfor kjærlighet. For (..) meg så er det kanskje et ord som er veldig unaturlig å bruke. Men en omsorgsperson, vil jeg (...) nesten definere som kjærlighetsperson. For per min definisjon så ville jeg heller brukt omsorgsperson.

Thrana (2015, s. 3) hevder at særlig ungdom er komfortable med å anvende kjærlighetsbegrepet. Ninas utsagn viser derimot at dette ikke gjelder alle ungdommer. Nina uttrykker at en like fullt kunne anvendt begrepet omsorg som inkluderer varme og omtanke, fremfor kjærlighet. I sammenheng med ny barnevernlov og Barnevernproffenes stadige fremtreden i media og ved utdanningsinstitusjoner, er det flere som stiller seg kritisk til begrepet og kravet om kjærlighet. Barnevernspedagogstudenter ved Universitetet i Sør-Øst Norge skrev en artikkel der de uttrykker at Forandringsfabrikkens budskap fordrer kritiske refleksjoner (Johnsen et al., 2018). Studentene er samtidig kritiske til Forandringsfabrikken enkle definisjon av kjærlighetsbegrepet, der de deler begrepet i "Kjær, Ærlig og Het", og studentene stiller spørsmål ved hvem som finner denne definisjonen som gjeldene. Ninas sitat kan samtidig fortolkes i lys av at kjærlighetsbegrepet kun har en symbolsk betydning i sammenheng med barnevernet. Lene Haug (2018) fra Helsepartiet hevder at kjærlighet som et

symbolsk begrep ikke er nok for å øke kvaliteten på barnevernets praksis, og påpeker at en reell storsatsing på tjenesten ville kunne arte seg som kjærlighet i barnevernet i større grad enn ved å lovfeste begrepet.

5.1.4 Omsorg og tøff kjærlighet

Hittil har jeg fremstilt flere sitat som viser til forskjellige subjektive forståelser av kjærlighetsbegrepet. Under arbeidet med avhandlingen har særlig omsorg og kjærlighet vist seg som to begrep det er utfordrende å sette et klart skille mellom. Adam knytter kjærlighetsbegrepet sammen med omsorg og andre personlige egenskaper, som å ha mot og å tørre å finne kjærligheten i seg selv:

Kjærlighet handler jo om mot og, for kjærlighet er jo, det er jo, kan være sårt, det kan være vondt, det kan være tøft. Sant. Tøff kjærlighet. (...) Alle hater livet litt av og til sant. Får tøff kjærlighet, "kom igjen nå!", sant. "Du har gått for langt til å gi opp nå" sant. Det å si det til noen, tørre det, det er kjærlighet. Sant. Det er derfor jeg sier at, alle foreldre de gir liksom forskjellige typer kjærlighet. Det der "ta på deg stillongs", "Ta på deg regnjakke", "Ta på deg lue". Det er en viss kjærlighet i det, fordi at det ligger noe i det at man ønsker liksom... Så, jeg vet ikke. (..) Du må tørre å finne det i deg sjøl. Derfor sier jeg at, man opplever kjærlighet på forskjellige måter og gir på forskjellige måter, men du kjenner det inni deg.

Adam forteller at det å passe på at barnet har nok klær på seg kan være en handling av kjærlighet. Dette står i motsetning til det den første informanten, Hans hevdet. Hans ga uttrykk for at dette ikke trengte å være kjærlige gjerninger, men mente at det like fullt kunne være kalde, omsorgsfulle handlinger. I sammenheng med Ninas utsagn finner man også en flertydighet

ved omsorgs- og kjærlighetsbegrepet. Adam hevder at kjærlighet også kan vises gjennom motiverende ord. Han gir uttrykk for at slike motiverende ord kan gi individet selvtillit til å stå gjennom vanskelige perioder i livet, og kaller dette for tøff kjærlighet. Dersom Honneths (2008) primære anerkjennelsesforhold også kan generaliseres til å gjelde andre enn kun mor-barn-relasjonen, vil den tøffe kjærligheten som Adam omtaler kunne knyttes opp til Honneths begrep om anerkjennelse. Omsorgspersonen må som Honneth (2008, s. 108) hevder, rette sin følelsesmessige oppmerksomhet mot gjeldene barn eller ungdom for å kunne tilpasse sin omsorg til han eller henne. Kjærlighet som anerkjennelse skal gi emosjonell trygghet, og det er muligens dette Adam ikke helt klarer å sette ord på når han sier "du kjenner det inni deg".

5.1.5 Oppsummering - Kjærlighet

Flere av informantene forklarte hva kjærlighet var ved å knytte det opp til konkrete erfaringer eller handlinger. Samtidig brukte noen av dem symbolske ord som varme for å beskrive begrepet. Informantenes forståelser av kjærlighet kan knyttes opp til Honneths (2008) anerkjennelsesteori på flere felt. I forbindelse med sitatene over har jeg vært innom anerkjennelse knyttet til alle de tre sfærene. Selv om Honneth legger særlig vekt på mor-barn-relasjonen i kjærlighet som anerkjennelsesform, er det andre hovedtrekk ved teorien som viser seg å være nærliggende barnevernsproffenes beskrivelser av begrepet. Flere av informantenes utsagn antyder blant annet et ønske om og behov for emosjonell oppmerksomhet (Honneth, 2008, s. 108). I to av sitatene ser en at kjærlighetsbegrepet knyttes opp til det å bli spurt; "hvordan går det?". Spørsmålet ytrer et ønske om genuin interesse og kan muligens fortolkes som et behov for emosjonell oppmerksomhet fra andre

voksenrelasjoner. Spørsmålet kan samtidig gi uttrykk for både respekt og sosial verdsetting fra den som stiller det. Respekt ved å vise interesse for ungdommens meninger og følelser, og sosial verdsetting ved å vise at ungdommens tilfredshet, eller mangel på det, har betydning for den voksne.

Som vi ser av sitatene over ble det brukt flere synonymer til kjærlighet. Nina fortalte at hun heller ville anvendt synonymene til kjærlighet fremfor selve kjærlighetsbegrepet i sammenheng med profesjonell omsorgsutøvelse. Tabellen under illustrerer synonymene ungdommene benyttet seg av ved deres beskrivelser av kjærlighetsbegrepet.

Tabell 2: Kjærlighetssynonymer

Altruisme	Varme	Det lille ekstra
Ubetinget	Mot	Trygghet
Utholdenhet	Omsorg	Omtanke
Gjensidighet	Symbolsk	Tøff kjærlighet
Følelsesmessig oppmerksomhet	Å bli behandlet som alle andre	Å bli sett på som et menneske, fremfor som sak
Respekt	Emosjonell trygghet	Støtte

5.2 Det kalde barnevernet

For å forsøke å forstå barnevernproffenes profesjonelle omsorgserfaringer er det nødvendig å se på flere aspekter ved deres historie. Ungdommene fortalte om deres oppvekst og erfaringer med barnevernet. Det er følgelig mange affekter og refleksjoner som oppstår ved disse fortellingene. I sammenheng med avhandlingens andre problemstilling; "hvordan erfarer

barnevernsproffene omsorgsarbeid i praksis”, vil jeg her fremstille barnevernsproffenes utfordrende erfaringer med barnevernet. Under betegnelsen det kalde barnevernet refereres det her til personer som i vid forstand er tilknyttet instansen. Noen av personene informantene forteller om er ansatte i barnevernstjenesten, mens andre er fosterforeldre eller ansatt i barnevernsinstitusjon. Felles for dem er at de alle er profesjonelle omsorgsutøvere. Barnevernsproffenes beskrivelser av egne erfaringer er naturligvis preget av deres egne livshistorier. Derfor ønsker jeg å gi en sammenfattet beskrivelse av deres oppvekst før jeg knytter sitatene deres opp til det kalde barnevernet.

5.2.1 Informasjonsformidling og respekt

Hans forteller at barnevernet ble involvert i familien da han gikk på småskolen fordi foreldrene kranglet. Han synes det er vanskelig å huske disse episodene og hva som skjedde den gang, fordi han var så ung. Da han skulle begynne på ungdomsskolen skjedde det ting. Sosiallæreren ønsket stadig å snakke med Hans for å høre hvordan han hadde det. Han fikk høre at barnevernet hadde ønsker om å flytte ham til fosterhjem – dette synes Hans var rart. Plutselig begynte det å komme en fra barnevernet på døra hver uke. Hun ønsket ikke å komme inn, men ville stå i gangen å høre hvordan Hans hadde det. Denne perioden virker noe uklar for Hans, men han husker at det ble besluttet at han skulle i fosterhjem, selv om han ikke ønsket dette selv. Likevel ser han i dag hvorfor barnevernet mente at det biologiske hjemmet ikke var passende for et barn, og han utdyper at faren var problemet:

Han har veldig sterk ADHD da, så han kan bli (..) , aldri fysisk da, men med ord da veldig voldelig. (...) også kom det jo seinere inn alkohol-

problemer, andre rus-problemer og som bare ble verre over tid. Så jeg kan jo se (ler), kan jo se litt (...) hva grunnen var. Men jeg bodde jo mest hos mora mi, og jeg vil fortsatt kunne si nå at det hadde ikke vært noe behov for å flytte meg i fosterhjem (...). Spesielt med tanke på det første fosterhjemmet jeg bodde i, som bare var helt forferdelig.

Selv om Hans skjønner barnevernets bekymringer med tanke på hjemmesituasjon, mener han at han hadde hatt det bedre i sitt biologiske hjem. Hans synes at informasjonsformidlingen ikke har vært god nok fra barnevernets side. Da det ble besluttet at gutten skulle i fosterhjem ble han innkalt til møte hos barnevernet. På møtet skulle han få mulighet til å fortelle hva slags hjem han kunne tenke seg å bo i. Hans forteller:

Jeg hadde to krav liksom. Det var bare jeg har ikke lyst til å bo på en gård, eller langt ut på landet, fordi jeg er vokst opp på (bydel), jeg er en by-fis. (...). Også, sa jeg at jeg hadde nok ikke passet veldig fint inn i et veldig religiøst hjem heller. Så det var de to tingene jeg fortalte de, så gikk det vel (...) to, tre uker, så hadde barnevernet da funnet noen fosterhjem til meg, (...) Og da var det et gammelt par, fra (et avsidesliggende sted), som var en del av (en pinsemenighet), så – veldig religiøst hjem. Og det andre var på en gård ute på (landet).

Hans uttrykker en følelse av at ønskene hans ikke ble møtt av barnevernet. Samtidig opplevde han seg muligens lurt da tjenesten først ga uttrykk for at guttens ønsker angående fosterhjem hadde betydning. Honneth (2008, s. 128) hevder at selvrespekten bringer frem en bevissthet i mennesket om at det kan respektere seg selv fordi det fortjener å bli respektert av andre. I sammenheng med sitatet kan det virke som at Hans først blir respektert ved å bli inkludert i prosessen med barnevernet. Respekten virker deretter midlertidig, når Hans blir presentert hvilke valg han faktisk har, knyttet til fosterhjem.

Uttalelsen fra Hans kan slik sett fortolkes i lys av det Honneth (2008) benevner som tap av rettsstatus og selvrespekt. Hans tapte rettsstatus og selvrespekt ved å erfare at de individuelle kravene hans ikke ble innfridd og ble dermed ikke ansett som et fullverdig medlem av fellesskapet. Det å bli nektet bestemte rettigheter impliserer, i følge Honneth (2008, s. 148), at personen ikke er moralsk tilregnelig på lik linje med andre samfunnsmedlemmer. Videre hevder han at slik krenkelse kan føre til en innskrenkning av personens autonomi og gi individet følelse av å ikke ha status som likestilt interaksjonspartner.

Det er verdt å merke seg at Honneths anerkjennelsesteori blir kritisert for nettopp det å ikke betrakte barn som moralske ansvarlige personer. Warming (2015b, s. 251) hevder at en i Honneths teori finner nedlatende og overkjørende holdninger fra voksne til barn, kun som omsorgsfulle handlinger fra voksne. Samtidig hevder hun at en rekonstruert versjon av anerkjennelsesteorien gjør barn til moralsk ansvarlige individer som kan oppnå rettslig anerkjennelse. Hans bodde i fosterhjem i 3-4 år. Han forteller at han møtte en tilsynsfører fra barnevernet et par ganger i løpet av disse årene, men at dette ikke var noen god opplevelse:

*De har null interesse av meg. De husker sikkert så vidt hva jeg heter (...).
Alt ... var veldig sånn kunstig (...). Jeg bare hata alle som hadde å gjøre
noe med barnevernet fordi (...) de kjente ikke meg i det hele tatt, de
snakka ikke med meg noe personlig. Og så plutselig skulle de bare hive
meg inn i et hjem med noen fullstendig fremmede folk.*

Hans gir uttrykk for at barnevernet så på han som en sak fremfor et subjekt. Under 'kjærlighet' ble det å bli behandlet som individ fremfor sak ytret som en nødvendighet ved utøvelse av kjærlighet i barnevernet. Det finnes et grunnleggende asymmetriske maktforhold mellom sosialarbeideren og den unge (Skoglund & Åmot, 2012, s. 51). Dette bidrar til å gjøre den gjensidige

anerkjennelsen mellom sosialarbeideren og ungdommen utfordrende. Samtidig uttrykker Hans at det har vært svært begrenset kommunikasjon mellom ham og barnevernstjenesten. Dette vil følgelig ha påvirket deres mulighet til å etablere en god relasjon.

Den profesjonelle sosialarbeideren regnes å ha et stort ansvar for hvordan møtet med ungdommen utarter seg, fordi det er sosialarbeideren som har makt til å legge premisser for møtets innhold og form (Quershi, 2010, s. 213). Sitatet over og barnevernsarbeiderens ansvar kan knyttes opp til Meads spillfase og teorien om den generaliserte andre. Relasjonen mellom barnevernsproffen og barnevernet kan forstås som et spill der ungdommen skal lære seg reglene og samtidig innta barnevernspedagogens perspektiv. På den ene siden vitner informantens beretninger om at han synes det var utfordrende å forstå dette spillet. Hans´ andre sitat viser for eksempel at han først blir bedt om å ytre ønsker knyttet til fosterhjem, selv om han i realiteten fikk presentert to (dårlige) valgmuligheter. På den andre siden vil vi i lys av den generaliserte andre kunne se hvordan Hans speiler seg i barnevernstjenestens holdninger og handlinger som en organisasjon (Østeberg, 2012, s. 83). I det siste sitatet hevder han blant annet at barnevernstjenesten verken har interesse av han eller kan huske navnet hans. Dette kan muligens gi uttrykk for guttens selvoppfatning basert på barnevernstjenestens forventninger og holdninger til han.

5.2.2 De voksne snakker - generasjonsorden

Helene er en ung jente som forteller at det var mye krangling i hjemmet og hun beskriver utfordrende perioder med for mye ansvar, depresjon, selvskading samt en far som "begynte å gjøre ting som ikke var så greit". Da hun gikk på ungdomskolen ble det sendt bekymringsmeldinger til barnevernet

fra Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP), samt miljøterapeut og rektor ved skolen hun gikk på. Helene hevder at det på denne tiden var mange forskjellige instanser som jobbet med hennes sak:

Så har alle snakka med hverandre om en mistanke om seksuelle overgrep, uten at jeg visste noe om det. Og (...) i 9 klasse, så ble jeg flytta i et beredskapshjem ... . Der var jeg i fire måneder, og så ble jeg plutselig sendt hjem igjen, (...) . Jeg fikk ikke noen forklaring på noe vis (...). Og i løpet av den tida der så hadde jeg tre forskjellige saksbehandlere i barnevernstjenesten, som jeg aldri så noe til.

Helene forteller om en periode der voksne fra ulike instanser har pratet sammen om jenta og hennes oppvekstforhold, uten at hun selv har vært til stede. Her kan det stilles spørsmål ved om ungdommen har blitt sosialt verdsatt, ut fra premissene i Honneths anerkjennelsessfære som dreier seg om verdifelleskap og solidarisk anerkjennelse. I denne sammenheng fremhever Honneth felles mål og verdier som en nødvendighet. Dette kan dermed fortolkes som at de ansatte i instansene og ungdommene må ha felles mål og verdier som viser at deres egenskaper har betydning for eller bidrar til den andres liv. Gjennom dialog og gjensidig solidarisk anerkjennelse ville barnevernstjenesten og Helene trolig hatt mulighet til å skape felles mål. For barnevernstjenesten kunne Helenes egenskaper – i form av personlige erfaringer med mangel på struktur og omsorg i hjemmet – hatt stor betydning for deres arbeidsmetoder, fremgangsmåte og etablering av felles mål.

Helene uttrykker at barnevernstjenesten har gitt lite informasjon. Barnevernsproffene (2016, s. 12) hevder at tilbakeholdt informasjon er en av grunnene til barnevernsbarns frustrasjon ovenfor instansen. Samtidig hevder organisasjonen at mangel på informasjon kan føre til at barna kjenner seg

sviktet og at de mister tillit til voksne. Slike affeksjoner kom til uttrykk da Helene fortalte om hennes erfaringer med barnevernet:

Jeg har aldri stolt på barnevernstjenesten og aldri følt at de har hjulpet meg på noen måte eller at de har vært der for meg, eller at de har sett meg og mine sider og det jeg forteller (...). De har på en måte alltid vært (...) på moren og faren min sin side. Men så selvfølgelig så har jo mamma og pappa (...) rettigheter selvfølgelig de også. Så det er ikke det, men (...) det var som om jeg på en måte snakka til en vegg da. At ikke de hørte på det jeg sa, men at det var de voksne som kunne best og visste best og sånn.

Helene beskriver erfart mistillit og patroniserende holdninger i barnevernstjenesten. Warming (2015b, s. 251) hevder mange barnevernsbarn møter slike holdninger fra voksne fagfolk i deres hverdag, og at disse holdningene fører til mangel på rettslig anerkjennelse. Hun hevder samtidig at det finnes en generasjonsorden (engelsk: generational order og dansk: generationsorden) i samfunnet som bidrar til å skape maktrelasjoner mellom barn og voksne (Warming, 2015a, s. 458, 469). Generasjonsordensperspektivet handler om å betrakte barndommen som en samfunnsmessig posisjon, fremfor å kun anse barndom som en livsfase. Helenes utsagn om at "det var de voksne som kunne best" gjør det nærliggende å betrakte generasjonsorden som et påvirkende fenomen. Generasjonsordens dikotomiske delingen mellom voksne og barn – samt mellom klienter og sosialarbeidere – viser seg ved at klienten betraktes som et hjelpetrengende objekt, mens barnevernspedagogen representerer autoriteten som gir hjelp (Warming, 2015a, s. 470).

5.2.3 Konsekvenser av at de voksne snakker først

Mangel på informasjon og varierende håndtering av hvem som skal motta informasjon fra barnevernet, er et gjennomgående tema i intervjuene av barnevernsproffene. Den neste informanten har erfart begge deler gjennom sin lange historie i barnevernet. Guro er en ung dame med foreldre som opprinnelig kommer fra et land i Sørøst-Europa. Guro forteller om en mor som ikke klarte å være mamma og om en far som sjeldent var hjemme på grunn av jobben. Da far var hjemme ble det utøvd oppdragervold. Guro legger til at faren "ikke var så snill mot (storesøsteren min)", og at han satte søsknene opp mot hverandre. Da søsteren forsøkte å drepe sin egen bror bestemte moren seg for å ta med to av barna og flytte fra faren og de resterende tre barna, inkludert informanten. Dette førte til at Guro ble den eneste jenta i huset, 6 år gammel. Likevel fikk hun ansvar for diverse husarbeid ettersom damene i 'gamlelandet' hadde ansvar for slikt. Året etter fulgte Guro lillebroren i barnehagen og ønsket ikke å dra hjem igjen:

Og så kom det en barnehagetante bort til meg. (...) så bare spør hun meg (...) "Hvorfor sitter du her?" ... "hva er det som skjer?". Og da sa jeg at "jeg kan ikke gå hjem fordi at pappa er sint". Men det som skjedde da var jo at hu ringte til barnevernet, og barnevernet ringte pappa. (...) Da fikk jo pappa vite at jeg hadde sagt det, og så skulle jeg hjem til han – som hadde fått den beskjeden, og da forsikra jo han seg om at jeg ikke sa noe mer. Så når vi skulle i møte med barnevernet så endra jeg jo historien min da, til at det var dårlig vær ute, så jeg ville ikke (...) gå hjem alene.

Barnevernsproffene (2016, s. 9) er opptatt av at barnevernet alltid skal snakke med barnet først, og hevder at dette i mange situasjoner vil være avgjørende for hva barnet vil fortelle til instansen. Organisasjonen hevder samtidig at barna kan oppleve utrygghet og føle at 'de voksne er viktigst og de som vet', dersom

barnevernstjenesten velger å prate med foreldre eller fosterforeldre før barna. Guros erfaringer henger sammen med Barnevernsproffenes (2016, s. 9) beskrivelser av hva som kan skje når barnet ikke blir snakket med først; "I tillegg kan voksne instruere oss eller gi oss munnkurv".

Guros sitat viser hvordan de voksne lot være å prate med barnet først, og hvilke konsekvenser det fikk både for henne og for samarbeidet mellom barnevernet og Guro. Ut fra denne sosiale samhandlingen lærte muligens barnevernsproffen seg hvilke holdninger voksne hadde til barn, og inntok kanskje rollen til den generaliserte andre (Ritzer, 2011, s. 365). Det vil si at hun lærte at hennes erfaringer – som barn – hadde liten betydning, og at voksne hører og stoler mest på hverandre. Sistnevnte viser til generasjonsorden i praksis og bidrar til økt mistillit mellom sosialarbeideren og klienten (Warming, 2015b, s. 251).

5.2.4 Krenkende saksbehandling

Nina er en ung dame med norsk far og utenlandsk mor. I barndommen flyttet familien mye og foreldrene separerte seg da jenta var 4 år. Mors dårlige psykiske helse nevnes som hovedgrunn til separasjonen. Nina forteller at moren hadde en annerledes virkelighetsforståelse og "at mamma på en måte så for seg (at) pappa var narkoman og pedofil". Derfor tok moren med seg sine to barn og flyttet. På denne tiden ble det i følge Nina opprettet flere rettssaker som omhandlet foreldrerett og omsorg mellom mor og far. Det er i denne perioden da Nina var 5-6 år, at hun tror barnevernet ble koblet inn. Moren, som opprinnelig kom fra et land i Sentral-Europa, hevdet at barnevernet kom for å ta barna hennes. Dette bidro til at Nina opplevde barnevernstjenesten

som en skremmende instans. Da Nina gikk i førsteklasse ble hun og broren flyttet til beredskapshjem. Nina beskriver denne hendelsen:

Da kjørte vi avgårde i to-tre-fire timer, for da skulle mamma først til psykiatrisk, og så skulle vi i beredskapshjem. Og ikke fikk vi vite at hu skulle til psykiatrisk, vi fikk bare vite at hu skulle ta seg ei lita pause. (...) Ikke hadde de snakka med skolen min heller. Så når jeg kom tilbake (på skolen) igjen, så var det på en måte sånn "Å, har du vært syk?". (...) for meg så gjorde det at når jeg ble spurt om jeg var blitt syk... den, den har satt seg.

Sitatet vitner om en opplevelse av at informasjon ble tilbakeholdt. I rapporten Barnevernstjenestens arbeid med barnevernundersøkelser i Midt-Norge (Laurie et al., 2015) ble barnevernledere og medarbeidere intervjuet angående barns medvirkning i saker. Der kom det frem at barn under 15 år sjeldent fikk informasjon fra barnevernstjenesten om tiltak som ble vedtatt (Laurie et al., 2015, s. 20). Å gi tilbakemelding til barna ble samtidig ofte overlatt til barnas foreldre. Dermed kan det tenkes at mor til Nina har fått ansvar for å gi informasjon til barna. Selv om hun hadde psykiske utfordringer og en negativ oppfatning av barnevernets intensjoner. Det at Nina kom tilbake på skolen og fikk spørsmål om hun hadde vært syk gjorde sterkt inntrykk på henne. Det var tydeligvis ikke gitt informasjon om hennes sak til skolen. Barne-, ungdoms-, og familiedirektoratet (2018) hevder at barnevernstjenesten kan gi nødvendige opplysninger til skolen, slik at skolen kan følge opp barnet på en best mulig måte. Dette gjelder likevel kun når barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn. I denne sammenheng er ikke det mest interessante hvem som var ansvarlige, men å se på hvordan denne opplevelsen kan ha påvirket den unge jenta.

Med utgangspunkt i Honneths (2008) anerkjennelsesteori kan det se ut til at Ninas selvverd har blitt krenket i alle de tre sfærene. Ved å se på kjærlighets sfæren gjennom Honneths øyne – med fokus på mor-barn-relasjonen – vil Ninas selvfølelse allerede være krenket. Moren klarte ikke tilpasse sin omsorg og pleie til Ninas behov og det var nødvendig å flytte henne til et beredskapshjem. På den andre siden kan man gjøre en mer moderne og radikal tolkning av den private sfæren og anta at kjærlighet som anerkjennelse også kan utøves av profesjonelle omsorgsutøvere. En slik tolkning står i stil med barnevernsproffenes ønsker om profesjonell omsorg med kjærlighet som grunnverdi. Likevel ville Ninas selvfølelse bli krenket. Mangelen på informasjon fra barnevernet kan ha bidratt til emosjonell utrygghet – fremfor emosjonell trygghet – og dermed bidratt til å hemme anerkjennelse i denne sfæren (Honneth, 2008, s. 116).

I den rettslige sfæren hevder Honneth (2008, s. 128) at individet skal kunne respektere seg selv fordi det fortjener å bli respektert av andre. Med henvisning til Feinbergs sitat hevder han samtidig at det å ha rettigheter også handler om å føle oss som "grunnleggende lik alle andre" (Honneth, 2008, s. 129). Hvordan kommer så mangelen på rettslige anerkjennelsen til uttrykk i Ninas sitat? For det første er mangelen på informasjon et uttrykk for mangel på rettslig anerkjennelse. For det andre kan det antas at mangelen på informasjon fra barnevernet har sammenheng med generasjonsorden (Warming, 2015b, s. 251). Som nevnt tidligere dreier generasjonsorden seg om maktskillet som befinner seg mellom barn og voksne, og klienter og fagfolk. De voksne vet best og ser det derfor ikke hensiktsmessig å inkludere barnet i de tiltak som blir bestemt.

Den solidariske anerkjennelsen og sosiale verdsettingen synes også å mangle i Ninas beretning. Nina gir uttrykk for at hun ikke fikk vite om barnevernets mål og verdier da hun (plutselig) ble flyttet i beredskapshjem (Honneth, 2008, s.

130). Det at jenta ble spurt om hun hadde vært syk da hun kom på skolen, kan ha påvirket hennes selvværd og gitt inntrykk av at beredskapshjem er tabu og burde holdes hemmelig. Ved hemmelighold kan de voksne ha bidratt til å marginalisere Nina og gjør henne til noe som er utenfor normalen. Slik kan Ninas sosiale verdsetting ha blitt krenket. Thrana (2015, s. 84) hevder at en fullverdig anerkjennelse i barnevernets praksis vil *”innebære en tilrettelegging for skolegang der samarbeid mellom skole, barnevern og foreldre vil være sentralt for å gi ungdommen mulighet til deltakelse i skolen på lik linje med andre barn og unge”*. I denne sammenheng ville dermed et bedre samarbeid med skolen og opprettholdelse av skolegangen til Nina trolig skapt et bedre utgangspunkt for anerkjennelse.

5.2.5 Oppsummering - Det kalde barnevernet

Ved gjennomgang av intervjuene er det flere aspekter som viser seg å være gjentakende når det gjelder relasjon og kommunikasjon mellom barnevernet og deres klienter – her representert ved barnevernsproffer. Det er særlig to forhold som har vist seg å ha en negativ påvirkning på barnevernsproffenes opplevelse av å være i hjelpesystemet; informasjonsmangel og generasjonsorden. Alle informantene beskrev situasjoner og opplevelser preget av emosjonell utrygghet, grunnet manglende informasjon. De intervjuede barnevernsproffene skisserer det kalde barnevernet ved å beskrive egenopplevde hendelser som omhandler; å ikke bli inkludert i samtaler som gjaldt dem selv, samt å få lite eller ingen forklaring på tiltak og valg som ble utført av barnevernstjenesten som i stor grad påvirket barna (for eksempel å bli flyttet fra biologisk hjem til beredskapshjem eller fosterhjem).

Barnevernsproffenes opplevelse av informasjonsmangel står delvis i kontrast til tidligere forskning på området. I forskningsrapporten "Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak" (Christiansen et al., 2015, s. 175 - 177) viser de for eksempel til motstridende funn når det gjelder opplevd informasjonsformidling fra barnevernet. På den ene siden viser deres undersøkelse at ungdommene opplevde seg som godt informerte, og at de hadde god oversikt over tiltak de hadde fått. På den andre siden refereres det til tidligere forskning som har funnet at barn og unge ofte ikke er tilstrekkelig informert og at forskerne i rapporten selv fant flere ungdommer som viste at de tydelig ikke kjente til egne tiltaksplaner. Samtidig kan det å være barnevernsproff muligens indikere en særlig opplevd misnøye med barnevernstjenesten. Og at det nettopp er derfor ungdommene vi intervjuet har valgt å bli med i Forandringsfabrikkens organisasjon.

Det er samtidig naturlig å anse informasjonsmangelen som en konsekvens av generasjonsorden som gir et maktskille mellom barnet og barnevernsarbeideren. Det vil si at det vil være naturlig for barnevernsarbeideren å utelate barn i diskusjoner som omhandler deres liv, fordi barn ikke regnes som kompetente aktører. Med et fokus på generasjonsordenperspektivet ville man derimot ikke se på barnet bare som en del av familien, men som en samfunnsmessig posisjon med mulighet til å influere (Warming, 2015a, s. 458). Warming (2015a, s. 459) hevder at perspektivet også legger vekt på barns medborgerstatus i relasjon til voksne. Slik kan en se en sammenheng med informantenes behov for å bli ansett som medborgere fremfor klienter ved å få informasjon og delta i samtaler som omhandler dem selv.

Barnevernsproffenes negative omsorgserfaringer viser seg å ha utgangspunkt i flere forhold. Nedenfor nevnes derfor disse som synonym til det kalde barnevernet:

Tabell 3: Det kalde barnevernet

Mangel på respekt	Tap av rettsstatus	Informasjonsmangel
Midlertidige relasjoner	Lite kommunikasjon	Mistillit
Å bli ansett som sak fremfor som menneske	Snakke med andre voksenpersoner før barnet	Lite tverrfaglig samarbeid
Å ikke bli hørt	Generasjonsorden	Emosjonell utrygghet
Innskrenkning av barnets autonomi	Nedlatende	Overkjørende
Asymmetrisk maktforhold	Å ikke bli sett	Patronisering
Marginalisering		

5.3 Det varme barnevernet

Informantenes omsorgs- og livshistorier bestod ikke kun av negative erfaringer med barnevernet. Under intervjuene fortalte de også om gode relasjoner. Relasjoner som har hatt stor betydning for deres liv og som på mange måter har vært avgjørende for dem. Erfaringene ses her i lys av problemstillingen; "hvordan erfarer barnevernsproffene omsorgsarbeid i praksis", med fokus på de gode relasjonene barnevernsproffene forteller om. Noen av de betydningsfulle personene er ansatte i barnevernstjeneste, mens andre kun har tilknytning til tjenesten, for eksempel ved samarbeid. Alle personene jobber på

forskjellige måter med å verne om barn, og jeg refererer dermed til disse personene og relasjonene som Det varme barnevernet. Personene ble ikke omtalt som utøvere av kjærlighet mellom profesjonelle og barn i intervjuene med barnevernsproffene, likevel var disse relasjonene svært viktige for dem. Dermed vil det være interessant å se hvordan de betydningsfulle personene skapte en relasjon som resulterte i positive opplevelser for informantene.

5.3.1 Nærhet og langvarig forhold

Den første relasjonen jeg ønsker å vise til handler om informanten Hans og Arvid som er ansatt i en barnevernsinstitusjon. Hans og Arvid møttes gjennom storebroren til Hans som bodde på institusjonen Arvid jobbet på. Hans var i starten av tenårene og hadde for første gang flyktet fra fosterhjemmet til brorens institusjon på grunn av en konflikt der han ikke følte seg møtt av fosterforeldrene. Storebroren fortalte om Arvid, og sa at han ville vite hva de burde gjøre med Hans' utfordringer og misnøye knyttet til fosterhjemmet. Hans og Arvid pratet dermed sammen og Arvid fortalte at han ville hjelpe Hans med å finne et nytt fosterhjem. Uken etter flyttet Hans inn til Arvid og kona. Hans husker særlig et betydningsfullt spørsmål fra Arvid:

Så spurte han meg "har du lyst til å bo i fosterhjem egentlig?". Og det hadde jeg faktisk aldri blitt spurt (...). Og da sier jeg til han "nei jeg har ikke lyst til å bo i fosterhjem". Så sier (han) "har du lyst til å bo hos en av foreldrene dine?". Så sier jeg "ja". Og så sa han "Ja, hvem har du lyst til å bo hos?". "Mamma". "Ok, jeg skal få det til". Og fra dag én, hvor jeg flytta inn hos han, så jobba han da for at jeg skulle kunne være mer hos mora mi og etter hvert flytte hjem. Så da ble det jo etterhvert til at jeg

kunne besøke mora mi mer og mer, sove mer hos ho, og så (..) etter å ha bodd der 2-3 år så flytta jeg bare hjem igjen til mora mi.

Hans opplevde at Arvid var villig til å inngå i nær relasjon med ham, at han var genuint engasjert og at han så Hans sin situasjon. Dette er forhold ved relasjonen mellom den unge og voksne som ofte er ytret som et ønske fra ungdommer i undersøkelser der de selv er deltakere (Thrana, 2015, s. 25). Thrana (2015, s. 75) hevder at nestekjærligheten vises ved å møte den andre med medfølelse og hjelp i sin situasjon der og da. Selv om handlingene ikke nevnes som kjærlige i denne sammenheng, vil en med et slikt perspektiv kunne anse relasjonen som preget av nestekjærlighet.

Før Hans møtte Arvid hadde han hatt dårlige erfaringer med barnevernet. Under 'Det kalde barnevernet' beskrev jeg hvordan barnevernstjenesten hadde fungert som den generaliserte andre (Ritzer, 2011, s. 365), der Hans speilet seg i barnevernets holdninger på en negativ måte. Relasjonen mellom Hans og Arvid ga informantene en ny opplevelse av seg selv. Informantens meninger hadde plutselig betydning hos andre. Hans beskriver relasjonen videre:

Han viste (..) at han faktisk brydde seg. Og jeg har fortsatt kontakt med de nå. Jeg har ikke bodd hos han på 4 år nesten (...). Så, han har jo ingen grunn til å bry seg om meg lengre, eller hva en skal si, men han sjekker jo fortsatt med meg åssen det går.

Hans beskriver relasjonen som varig. Dette står i kontrast til guttens tidligere erfaringer med barnevernet som er preget av lite kontakt med saksbehandler. Thrana (2015, s. 90) fant langvarige relasjoner som betydningsfulle for ungdommer i barnevernet. Kontinuitet som egenskap ved relasjonen viste seg også å være viktig og positivt for ungdommer i tiltaksprogrammet Gartnerhaugen (Paulsen et al., 2017, s. 88). Sistnevnte ungdommer poengterte samtidig at gjensidighet var avgjørende for å etablere en god relasjon (Paulsen

et al., 2017, s. 94). Som kjent er også Honneth (2008, s. 101) opptatt av gjensidighet i relasjonen for å kunne oppnå anerkjennelse. Relasjonen mellom Hans og Arvid fremstår som gjensidig ved at Hans' meninger og ønsker ble vektlagt, samt ved Arvids tydelige opprettholdelse av kontakten.

5.3.2 Støtte og anerkjennelse

Helene hadde som nevnt tidligere, en utfordrende oppvekst. Under 'Det kalde barnevernet' beskrev jeg hennes erfaring med barnevernet som preget av informasjonsmangel og generasjonsorden. Da hun gikk i 8. klasse begynte hun å få behandling fra BUP (Barne- og ungdomspsykiatrien) fordi legen hennes hadde mistanke om depresjon, på grunn av selvskading. Helene forklarer at det var BUP som først sendte bekymringsmelding til barnevernet. Hennes betydningsfulle andre skulle vise seg å være en dame ansatt ved BUP. Damen var en klinisk barnevernspedagog som kom inn i Helenes liv på et tidspunkt der hun hadde møtt mye motgang. Helene forteller at dette var en tøff periode der hun verken følte seg hørt eller ivaretatt. Hun beskriver relasjonen til den kliniske barnevernspedagogen:

Hu har alltid liksom vært min trygghets-base, et sted hvor jeg kjenner at der blir jeg sett, der blir jeg hørt, der blir jeg ivaretatt. Hu tok vare på meg, ikke sant, på en måte som ingen andre hadde gjort før. Selv om hu på en måte skal være profesjonell (...). Hu var jo selvfølgelig det og. Men det var liksom. Hu kunne jeg stole på liksom, og hu så meg, og hu sendte bare mange flere bekymringsmeldinger inn, og (..) ringte fylkesmannen her og der, for å høre hva de hadde å si om hvordan barnevernstjenesten gjorde ting.

Med omfattende utrygghet både i hjemmet og i tilknytning til barnevernstjenesten, ble den kliniske barnevernspedagogen en stabil voksenperson i Helenes liv. Jenta sitter igjen med følelsesmessige erfaringer som kan sammenlignes med kjærlighet som anerkjennelse, som man finner i Honneths (2008) private sfære. Selv om Honneth i stor grad begrenser kjærligheten til mor-barn-relasjonen, kan den her overføres til relasjonen mellom Helene og barnevernspedagogen ved jentas beskrivelser. Sitatet gir for eksempel uttrykk for at damen retter sin emosjonelle oppmerksomhet så fullstendig mot Helene, at hun lærer å tilpasse sin omsorg og pleie til Helenes behov (Honneth, 2008, s. 108).

Helene forteller at hun fikk for mye ansvar i hjemmet. Med en mor som var syk og ofte sengeliggende og en far som stadig var på jobb, ble hun i tidlig alder hjemmets omsorgsperson, også ovenfor lillebror. Slik rolleovertakelse kalles for parentifisering. Parentifisering dreier seg om barn som har inadekvate omsorgsoppgaver sett i forhold til deres alder og modenhet, uten at de mottar støtte eller anerkjennelse for utførelse av oppgavene (Haugland, 2006). Jenkins og Wingate (1994) hevder at parentifisering kan gi utfordringer knyttet til skolegang, som igjen vil begrense mulighetene for videre utvikling. Konsekvenser av parentifisering vises også ved reduserte muligheter til å skape et sosialt liv og vennskap, fordi barnet må fokusere på å gjennomføre omsorgsoppgavene i hjemmet. Jenkins og Wingate (1994) hevder samtidig at barn som lever under vilkårene av parentifisering mister sin barndom. Helene beskriver hvordan den kliniske barnevernspedagogen hjalp henne med disse utfordringene:

Og hu på en måte ble kjent med meg, ho ble kjent med meg og mine reaksjoner og mine, min tankegang liksom. (..) ble kjent med saken, og tok liksom ansvaret fra meg da. (...) Altså det ansvaret som jeg egentlig

ikke skal ha, tok hun, og så meg, (..) så det jeg sleit med, og (hun) så det som faktisk skjedde da.

Sitatet viser at relasjonen var betydningsfull ved at barnevernspedagogen så og anerkjente Helene. I det forrige sitatet forklarer Helene hvordan damen støttet hennes sak ved å prate med både barnevernstjenesten og fylkesmannen. Jenkins og Wingate (1994) hevder at barn som er utsatt for parentifisering har behov for nettopp støtte og anerkjennelse. Videre hevder de at slike barn har et desperat behov for noen å snakke med, noen som lytter til dem på en sensitiv og respektfull måte og som tror dem når de beskriver omstendighetene i deres eget liv. Den kliniske barnevernspedagogen møtte Helenes behov og bidro dermed til å skape denne gode relasjonen basert på støtte og anerkjennelse.

5.3.3 Fysisk kontakt

Mens flere av informantene hadde hatt én betydningsfull person, var det spesielt ei jente som hadde hatt flere slike relasjoner. Guros oppvekst beskrives ved manglende tillit til voksenpersoner grunnet vonde erfaringer, utfordringer knyttet til kulturelle forskjeller (oppdragervold) og stadig flytting mellom biologisk hjem, fosterhjem og institusjon. Moren flyttet ut da Guro gikk i førsteklasse og dette medførte at også hun ble utsatt for parentifisering i ung alder. Den første gode relasjonen som blir omtalt er mellom Guro og fostermor. Guros beretninger bærer preg av erfaringer med informasjon som er forbeholdt voksne, og at voksne stort sett har lest hennes sakspapirer fremfor å snakke med jenta selv. Guro beskriver hvordan relasjonen til fostermoren var god:

Hu var så god, for hu bare møtte meg med sånn skikkelig klem. Og det var som om hu ikke hadde lest noe om meg eller noen ting. (...) Og så pleide hu å sette seg ned ved sengekanten og holde meg i hånda og lese bok for meg og sånn.

Guro vektlegger den fysiske kontakten i relasjonen med fostermoren. Under intervjuet kommer Guro stadig tilbake til den fysiske kontakten som egenskap ved de gode relasjonene hun har etablert til andre. Thrana (2015, s. 45) hevder at ungdommene hun intervjuet opplevde anerkjennelse av seg selv ved blant annet fysisk bekreftelse ved klemming, å bli holdt rundt og ved fysisk kontakt gjennom sport og lek.

Fysisk kontakt er også påpekt i Honneths (2008, s. 108) anerkjennelsesteori. På den ene siden vektlegger han den fysiske kontaktens nødvendighet ved å henvise til relasjonen og kjærligheten mellom mor og spedbarn, der behovstilpasset holdning står sentralt. På den andre siden er Honneth (2008, s. 140) opptatt av det han kaller ringeakt. Ringeakt, eller krenkelse, handler om manglende anerkjennelse, og kan blant annet vises ved fysisk mishandling. I sitt biologiske hjem var Guro utsatt for oppdragervold. Honneth skriver at konsekvenser av fysisk mishandling kan være skade på egen tiltro til at man på en selvstendig måte kan styre sin egen kropp, da denne tiltroen er lært gjennom kjærlighet. Han påpeker samtidig at fysisk mishandling ikke bare fører til "en følelse av sosial skam, men også et tap av tillit til seg selv og verden som berører den praktiske og kroppslige omgangen med andre subjekter" (Honneth, 2008, s. 141). Med et slikt perspektiv kan en se Guros erfaringer som å gå fra krenkelse og ringeakt i hjemmet, til å motta anerkjennelse og kjærlighet fra den betydningsfulle andre. Hun hadde mistet tilliten til seg selv og omverdenen, blant annet ved gjentatte dårlige erfaringer med barnevernet. Fostermoren representerer her et lyspunkt i Guros liv. Relasjonen mellom Guro og fostermoren ga henne endelig den anerkjennelsen hun trengte. Guros

erfaringer med fysisk vold i hjemmet kan dermed ha påvirket hennes behov for positiv fysisk nærhet og anerkjennelse.

5.3.4 Ærlighet, utholdenhet og affeksjoner

Den andre relasjonen Guro trekker frem er til en dame ansatt i en barnevernsinstitusjon, der informanten bodde i en periode. Guro beskriver institusjonen som kald. De ansatte samarbeidet seg i mellom og med biologisk far, uten å inkludere Guro. Samtidig opplevde hun at de var for opptatt av at hun var psykisk syk og at de skulle gjøre henne frisk. Guro forteller at hun mistet respekten og troen på voksne da hun bodde i institusjonen. Likevel var det én dame som gjorde oppholdet på institusjonen bedre. Guro beskriver denne relasjonen:

Hu var helt nydelig. Fordi at hu var så ærlig på alt, hu var så åpen om seg selv, (...) Fra dag en da, så (...), var hu bare sånn ordentlig seg selv (...). Hu fortalte hva hu likte å gjøre og "jeg har en hund, og jeg har ett barn, og jeg har en mann òg". Hu tok meg med på håndballkamp og, sammen med familien sin (..).

Guro trekker frem ærlighet som noe hun satte spesielt pris på ved denne relasjonen. Ærlighet og åpenhet er også noe Barnevernsproffene vektlegger. I deres forslag til ny barnevernlov (2016, s. 25) har de blant annet foreslått dette som verdier barnevernsarbeiderne bør ha med seg i jobben. De påpeker samtidig nødvendigheten av at de ansatte deler fra sitt eget liv, for å kunne bli kjent med barnet. Damen som jobbet i institusjonen fortalte om sitt eget liv, og Guros beskrivelser bekrefter at dette var en god måte å etablere relasjon på. I kontrast til de andre ansatte i institusjonen, møtte damen Guro som et individ fremfor å møte henne som en sak. Slike beskrivelser fant en også fra

ungdommene i Gartnerhaugen, når de beskrev gode relasjoner (Paulsen et al., 2017, s. 88). De fremhevet at gode relasjoner til den profesjonelle handlet om at de bryr seg, samtidig som at relasjonen til den unge virker som mer enn bare en jobb (Paulsen et al., 2017). Dette ser man i Guros fortelling ved at hun ble tatt med på håndballkamp, sammen med damens familie. Guro beskriver forholdet videre:

Hu var veldig ærlig når hu ble redd for meg, hu var veldig ærlig når hu ble sur på meg, hu var ærlig på alt liksom.(...) Hvis hu ble irritert på meg, så sa hu "Vet du hva Guro, nå er jeg drit-irritert på deg liksom", og det det gjorde at jeg ble veldig trygg på hu. For jeg visste hvor jeg hadde hu, og jeg visste at hu ville være ærlig uansett, og (...) at hu var glad i meg.

Sitatet vitner om at relasjonen bestod selv om det til tider oppstod uenigheter og utfordringer. Den ansatte viste følelser i form av irritasjon og sinne ovenfor barnevernsproffen. Dette bidro til å gjøre Guro trygg i relasjonen. Guros beskrivelser av de gode relasjonene til profesjonelle omsorgsutøvere likner i stor grad på det Thrana (2015, s. 62) fant i sine intervjuer av ungdommer tilknyttet barnevernet: fysisk nærhet, utholdenhet, vise følelser, å bli sett og gjensidighet.

5.3.5 Personlighet og utvidet tilgjengelighet

Adams foreldre var svært unge da de fikk ham. Begge hadde utfordringer med å håndtere et barn, og far var samtidig narkoman, voldelig og aggressiv. Adam kommer fra et lite sted der "alle kjenner alle", og han opplevde i tidlig alder at det var knyttet forventninger til ham – som sønn av sin far. Adam refererer til barnevernets betegnelse når han forteller at han hadde et "negativt atferdsmønster". I barneskolen var han derfor mye ute av klasserommet og

hadde en voksenperson som skulle følge ham. Adam husker at det ble igangsatt en rekke tiltak for å endre atferden, blant annet Aggression Replacement Training (ART), som er en opplæringsmetode for sinnekontroll. På barneskolen ble han introdusert for en rekke profesjonelle fagfolk; psykologer, barnevernspedagoger og barne- og ungdomspsykiatrien (BUP). Til tross for dette forklarer Adam at han klarte seg ganske bra på barneskolen. Det var først på ungdomsskolen det begynte å eskalere.

Da Adam startet på ungdomsskolen begynte han å leve opp til de forventningene voksne rundt ham hadde. Adam begynner med rus og havner i et miljø med noen han beskriver som "litt rebell". Barnevernet plasserer ham i institusjon, noe Adam trivdes dårlig med. Etter en måneds tid flyttes Adam til et forsterket fosterhjem. Fosterhjemmet var et hyggelig, eldre par med varme øyne. Selv om han så at det fantes vilje og godhet hos paret, mener Adam at andre instanser hadde fortalt dem hvordan de skulle håndtere ham og at det ga en negativ virkning på deres relasjon. Adam forteller blant annet at "de brukte ikke seg selv, de brukte noe de hadde lært". Det var likevel enkelte ganger der Adam opplevde at fosterforeldrene viste hvem de var:

Jeg opplevde jo noe ekte, når de på en måte tok ned garden litt, sant. Og, på en måte var slitne. (..). Fordi at jeg sleit jo folk ut. Når de på en måte slapp opp litt (...) og på en måte kunne si at "vet du hva, nå er det nok!". (..). De (..) hadde glemt alt de har lært og alt det der. De bare "nå er det nok Adam". Da ser du det da! Men da er det litt for seint. Da er det litt for seint når du er på randen. Da skulle du vise hvem du er (..), da var skipet gått for meg.

Det ble ikke etablert noen god relasjon mellom Adam og fosterforeldrene. Likevel viser sitatet at fosterforeldrenes frustrasjon og sinne var noe positivt for

Adam. Følelsene burde bare kommet frem på et tidligere tidspunkt. Adam viser i likhet med Guro, til at følelser – både positive og negative – bidrar til å skape relasjon. Ungdommen får mulighet til å bli kjent med den profesjonelle omsorgsutøveren når hun gir av seg selv, viser hvem hun er og viser følelser. Flere har funnet lignende behov for at den profesjonelle viser følelser. Ungdommene i Thranas (2015, s. 62) undersøkelse vektla for eksempel det å vise følelser som ett av kjennetegnene ved kjærlighet. Under Warmings (2015b, s. 256) feltarbeid i en dansk barnevernsinstitusjon var det en ungdom som beskrev en god relasjon til en ansatt ved å si; "hun er ikke så profesjonell – mer menneskelig". Gartnerhaugen (Paulsen et al., 2017, s. 87) fremmer relasjonsbygging ved at den enkelte ansatte gis frihet til å bruke seg selv som redskap samtidig som de får mulighet til å bruke egne interesser og kunnskap i møte med ungdommene. Ungdommene i tiltaksprogrammet hadde en opplevelse av å bli møtt som individer og ikke som saker.

Da faren slipper ut av fengsel begynner Adam å lure barnevernet. Faren hadde gjennomgått en rekke behandlingsprogram, og barnevernet tenkte at sønnen kunne lære av sin fars feil. Dermed flyttet Adam inn til pappa. Det barnevernet ikke visste var at Adam og faren hadde inngått en avtale om å kun gi inntrykk av at Adam bodde der. I realiteten sov han på sofaer hos bekjente. Han ordnet seg til og med en egen leilighet for en liten periode – i en alder av 13-14 år. Samtidig bestemte Adam seg for å fremstå som ulike personer ut ifra hvilken kontekst og hvilket miljø han befant seg i. På den ene siden var han "flink gutt", politisk aktiv og leder av ungdomsklubb. I andre kontekster var han en rusavhengig ungdom som folk visste at det kunne bli trøbbel med. Vendepunktet i Adams liv skjer etter et møte med to betydningsfulle personer. Den ene er en sentral person i Forandringsfabrikken, den andre en mann ansatt ved barnevernstjenesten. I denne avhandlingen har jeg valgt å belyse relasjonen til saksbehandleren i barnevernstjenesten og ikke relasjonen til

personen i Forandringsfabrikken. Dels fordi historien i stor grad kan virke identifiserende, og dels på grunn av at personen ikke fremstår som en med direkte tilknytning til barnevernstjenesten. Adam beskriver den gode relasjonen til saksbehandleren:

Han ga meg nummeret sitt. (...). Så jeg ringte han av og til (..) , bare for å fjase, bare for å ringe, (...) Så ringte han meg òg. Og han ringte liksom bare; "Ja, nå sitter jeg på vei hjem i bilen, jeg har vært på en institusjon og... Åssen går det med deg?" sant. (...) det var ikke noe spesielt. Men de pratene der, wow de er verdt gull, I promise. Fordi at, det er de små tinga. Han huska sånn ting; "Ja, åssen gikk det på eksamen egentlig?", så bare "Nei, jeg strøk", Han bare "Åh, herregud så kjipt. Trenger du hjelp med noe?" sant, "Er det noe jeg kan gjøre?" (...) Altså, han var bare så interessert. Men (..) det var ikke (..) sånn (at) han via livet sitt til meg. For han var veldig sånn "Jeg har (..) barn, jeg har ei kone som krever sitt, sant., og jeg har ei hytte i Danmark, den har jeg og lyst til å dra på". Sant. Disse tingene visste jeg. (...) Han viste at han var et menneske som møtte et annet menneske, ikke bare at han var den saksbehandleren da.

Saksbehandleren møtte Adam som et menneske ved at han fortalte om eget liv og viste interesse for saker som var aktuelle for gutten. Det at Adam fikk saksbehandlerens personlige telefonnummer fremmet opplevelsen av at han brydde seg. Informantens beretninger gir inntrykk av at saksbehandleren hadde funnet en balanse mellom nærhet og distanse, ved å være profesjonell og samtidig en omsorgsperson. Neumann (2012, s. 110) beskriver dette som en delvis de-profesjonalisering og kvinnekjønnning av yrket. I denne sammenheng er det interessant at flere av de intervjuede barnevernsproffene etablerte gode relasjoner til nettopp mannlige personer. Thrana (2015, s. 89) ettersøker blant annet en bredere tilgjengelighet hos barnevernet, for at det

skal være mulig å innlemme kjærlighet i den profesjonelle rollen. I Adams tilfelle vil utveksling av personlig telefonnummer kunne anses som en utvidelse av slik tilgjengelighet til saksbehandleren. Dette bidro til å skape en god relasjon.

5.3.6 Oppsummering - Det varme barnevernet

Informantenes beskrivelser av gode relasjoner med profesjonelle omsorgsutøvere gir et kompleks bilde av det varme barnevernet. De intervjuede barnevernsproffene har ulike erfaringer, både negative og positive. Erfaringer som antakeligvis preger deres subjektive behov og ønsker i møte med omsorgsutøvere. Dette så en blant annet hos Guro som hadde vært utsatt for fysisk mishandling i biologisk hjem, som vektla den gode fysiske nærheten som betydningsfull i de gode relasjonene.

Hovedtrekkene ved de gode relasjonene ungdommene hadde erfart var; at den profesjonelle viste seg villig til å inngå i nær relasjon med ungdommen, at forholdet var langvarig, at den profesjonelle så og støttet ungdommen og satt seg inn i deres sak og meninger, at den unge ble trodd og tatt på alvor, gjensidig tillit mellom ungdommen og den profesjonelle, fysisk kontakt, ærlighet, at den profesjonelle viste egen personlighet i møte med ungdommen og utholdenhet. Barnevernsproffenes beskrivelser av den gode relasjonen viser flere likhetstrekk til ungdommene i Thranas (2015, s. 86) studie. Hun knytter disse hovedtrekkene opp til Honneths emosjonelle anerkjennelse, og hevder at dette gir uttrykk for kjærlighet som anerkjennelse i relasjonen mellom ungdommen og den profesjonelle. Barnevernsproffenes positive omsorgserfaringer kan oppsummeres med en rekke synonymer knyttet til det varme barnevernet:

Tabell 4: Det varme barnevernet

Nærhet	Bry seg	Gjensidighet
Se barnets situasjon	Langvarig relasjon	Genuint interessert
Trygghet	Bli hørt	Tillit
Stabilitet	Å bli kjent med barnet	Støtte
Anerkjennelse	Respekt	Fysisk kontakt
Kjærlighet	Ærlighet	Utholdenhet
Åpen	Dele av eget liv	Vise følelser
Emosjonell oppmerksomhet	Bli møtt som individ fremfor som sak	Delvis de-profesjonalisering
Utvidet tilgjengelighet	Vise at barnet er mer enn bare en jobb	

6 Avsluttende refleksjoner

I denne avhandlingen har jeg belyst barnevernsproffers kjærlighetsforståelse. Deres subjektive forståelser av begrepet ga et kompleks bilde av kjærlighetsbegrepet. Det som hovedsakelig kjennetegnet ungdommenes beskrivelser av begrepet var at de knyttet kjærlighetsbegrepet opp til egenskaper, holdninger og handlinger hos den andre. Selv om begrepet ofte ble beskrevet i sammenheng med aspekter hos den andre, fremstod gjensidighet i relasjonen som betydningsfullt.

I drøftingsdel to og tre har jeg konstruert et skille mellom det kalde barnevernet og det varme barnevernet. Dette skillet kunne også vært representert ved å vise til "gode og vonde" relasjoner til voksne omsorgsutøvere. Ved disse kontrastfylte inndelingene var det interessant å se at de likevel ikke var rake motsetninger av hverandre. Det kalde barnevernet bestod i hovedtrekk av informasjonsmangel, patroniserende holdninger og generasjonsorden. Mens det varme barnevernet rettet seg mot emosjonell bekreftelse av ungdommen. Dermed vil det ikke være nok å gi ungdommene mer informasjon og behandle dem som kompetente aktører for å skape den gode relasjonen.

Den profesjonelle omsorgsutøveren må samtidig gjennomgå en delvis de-profesjonalisering, slik Neumann (2012) også hevder, ved å vise personlighet og være tilgjengelig ut over satt arbeidstid. Selv om dette kan fremstå som en oppskrift på relasjonelt og omsorgsfullt arbeid, vil det antakeligvis finnes store ulikheter i både ungdommens og sosialarbeiderens preferanser når de skal inngå i relasjon med den andre. En av barnevernsproffene sa blant annet at fosterhjemmet han kom til ikke var noen "god match". Med dette mente han

at fosterforeldrene som personer ikke passet sammen med han. Individuelle egenskaper er ellers ikke nevnt som årsak til mindre gode relasjoner. Samtidig ser en at det å vise personlighet er en av hovedegenskapene ved den gode relasjonen.

Hvorvidt en barnevernsarbeiders personlighet "matcher" med ungdommen eller ikke, vil være vanskelig å undersøke. Med et stort antall klienter fordelt på få ansatte vil det å finne profesjonelle og ungdom som "matcher" hverandres personlighet fremstå som problematisk. Dette ser samtidig ut til å ville påvirke den profesjonelles mulighet til å yte kjærlighet i eget arbeid. Det vil si at det å yte kjærlighet i barnevernet fremstår som utfordrende dersom kravet om kjærligheten til dels handler om en samstemthet mellom ulike personligheter hos klienter og ansatte.

Alle de intervjuede barnevernsproffene hadde opplevd nær tilknytning og god relasjon til én eller flere voksenpersoner i løpet av livet. Voksenpersonene representerte i flere av fortellingene et slags vendepunkt i barnevernproffens liv. Om dette har sammenheng med deres valg om å delta i organisasjonen Barnevernsproffene er vanskelig å si. Ungdom med tilknytning til barnevernet uten noen særlige betydningsfulle personer i livet er dermed ikke en del av utvalget i denne undersøkelsen. Dette kunne likevel vært en gruppe ungdommer som hadde vært spesielt interessant å intervju i forbindelse med profesjonelle omsorgserfaringer. Deres behov ville muligens vist seg å være annerledes de behovene som er fremkommet i denne studien.

Gjennom narrative intervju har vi sett ungdommene som kompetente aktører. Deres forståelse av kjærlighetsbegrepet og deres omsorgserfaringer vil kunne bidra med kunnskap rundt kjærlighetskravets flertydighet, samt kunnskap som omhandler hvordan ulike holdninger og handlinger fra profesjonelle

omsorgsutøvere kan oppleves av barnevernsproffer. Undersøkelsen vil samtidig være et bidrag til det stadig økende fokuset på barn og unges medvirkning i samfunnet da avhandlingens utvalg var ungdommer med erfaring fra barnevernet.

Litteratur

Litteraturliste

- Backe-Hansen, E. (2009). Barn. *De Nasjonale Forskningsetiske Komiteene*. doi: x
- Backe-Hansen, E., Madsen, C., Kristoffersen, L. B., & Hvinden, B. (2014). *Barnevern i Norge 1990–2010: En longitudinell studie*. (9). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Hentet fra <http://www.hioa.no/Om-OsloMet/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2014/Barnevern-i-Norge-1990-2010>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2014). *Lovutvalg nedsatt*. Hentet 11.01 2019, fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/Lovutvalg-nedsatt/id2342528/>
- Barne- ungdoms- og familiedirektoratet. (2018). *Taushetsplikt og samtykke*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Barnevern/Skoleveileder/Taushetsplikt_og_samtykke1/
- Barnevernloven §1-1. (2018). *Lov om barnevernstjenester*. Hentet fra <https://lovdata.no/lov/1992-07-17-100>
- Barnevernsproffene. (2016). *Forslag til barnevernlov*. Hentet fra <http://www.forandringsfabrikken.no/article/forslag-til-barnevernlov-fra-barnevernsproffene-2016>
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K. J. S., Aarland, K., & Backe-Hansen, E. (2015). *Forskningkunnskap om barnevernets hjelpetiltak*. Bergen: Uni Research Helse, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU Vest). Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/Forskningkunnskap_om_barnevernets_hjelpetiltak_Christiansen_mfl.pdf
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode: en kvalitativ tilnærming* (B. 2). Oslo: Universitetsforlaget
- Fauske, H., Lichtwarck, W., Marthinsen, E., Willumsen, E., Clifford, G., & Kojan, B. H. (2009). *Barnevernet på ny kurs?*. Hentet fra https://www.bufdir.no/global/nbbf/Barnevern/Det_nye_barnevernet_Fase_1_nf_rapport82009.pdf
- Forandringsfabrikken. (u.å). *Om forandringsfabrikken*. Hentet 10.01 2019, fra <http://www.forandringsfabrikken.no/ideen>
- Grimen, H. (2004). *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter*. Oslo: Universitetsforlaget
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget
- Grønmo, S. (2015). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (B. 2). Bergen: Fagbokforlaget.
- Haug, L. (2018, 27.01.2018). *Skal "kjærlighet" redde barnevernet*. Hentet 01.04 2019, fra <https://helsepartiet.no/kjaerlighet-redde-barnevernet/>
- Haugland, B. S. M. (2006). Barn som omsorgsgivere: adaptiv versus destruktiv parentifisering. *Tidsskrift for Norsk Psykologiforening*, 43(3), 211 - 220.
- Hennum, N. (2015). Makten i barnet. *Norges Barnevern*, 92(2), 124 - 138.

- Henriksen, J.-O., & Vetlesen, A. J. (2006). *Nærhet og distanse - Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Honneth, A. (2008). *Kamp om Anerkjennelse* Oslo: Pax Forlag.
- Jenkins, S., & Wingate, C. (1994). Who cares for young carers? *British medical journal*, 733 - 734. doi: <https://ezproxy2.usn.no:3481/10.1136/bmj.308.6931.733>
- Johnsen, H., Haugland, S. T., Adinehvand, M., Stokke, K., Johansen, T. B., & Eikenes, S. (2018, 03. November). Studenter ønsker mer kritisk refleksjon i utdanningen av barnevernspedagoger, *Khrono*. Hentet fra <https://khrono.no/barnevern-usn-barnevernpedagog/studenter-onsker-mer-kritisk-refleksjon-i-utdanningen-av-barnevernpedagoger/246864>
- Jovchelovitch, S., & Bauer, M. W. (2000). Narrative interviewing *Qualitative Researching - with text, image and sound* (s. 57-92). London: SAGE publications
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (T. M. Anderssen & J. Rygge, Overs. B. 3). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Laurie, J., Kvaran, I., Tjelflaat, T., & Sørli, H. E. (2015). *Barnevernstjenestens arbeid med barnevernundersøkelser i Midt-Norge*. (4). Hentet fra <https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/RKBU-rapport+4-2015+Barneverntjenestens+arbeid+med+barnevernunders%C3%B8kels+er+i+Midt-Norge.pdf/a8c38925-42ed-4a63-85c8-982989fc172b>
- Lysaker, O. (2015). Axel Honneth: Frihet gjennom anerkjennelse. Hentet fra <http://www.salongen.no/?p=7206>
- Løgstrup, K. E. (1991). *Den etiske fordring*. Copenhagen: Gyldendal.
- Mead, G. H. (1998). *Å ta andres perspektiv - Grunnlag for sosialisering og identitet* (K. M. Thorbjørnsen, Overs.). Oslo: Abstrakt forlag.
- NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene. Hentet fra https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf
- Neumann, C. B. (2012). Omsorgsetikk i barnevernet *Sosiologi i dag*, 42(3/4), 104-124.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2000:12. (2000). *Barnevernet i Norge - Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/051e391fbb3d4ef2be97a4478dd62e86/no/pdfa/nou200020000012000dddpdfa.pdf>
- NOU 2016:16. (2016). *Ny barnevernslov - sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Oslo: 07 Xpress AS.
- Omdahl, T. (2018, 10. Mai). Leserinnlegg: Åpent brev til Erna Solberg om barnevernet, *Bodøposten*. Hentet fra <http://bod%C3%B8posten.no/leserinnlegg-apent-brev-til-erna-solberg-om-barnevernet/>
- Ommundsen, R. (2004). Nestekjærlighet er godt for vår psykiske helse. *Psykologi*, 41(11).
- Paulsen, V. (2018). Et anerkjennelseperspektiv på oppfølging av ungdom i barnevernet i overgangen til voksenlivet – fra teori til praksis. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(4), 224 - 237. doi: DOI: 10/1826/ISSN-1891-1838-2018-04-02

- Paulsen, V., Aune, J. A., Melting, J. K., Stormyr, O., & Berg, B. (2017). Relasjonen som plattform i møte med ungdom i barnevernet. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 2, 84 - 94. doi: 10.18261
- Quershi, N. A. (2010). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer* (B. 1, s. 206 - 230). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Ritzer, G. (2011). *Sociological Theory* (B. 8). New York: McGraw-Hill.
- Skoglund, R. I., & Åmot, I. (Red.). (2012). *Anerkjennelsens kompleksitet: i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (1998). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Thagaard, T. (2009). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (B. 3). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thrana, H. M. (2015). *Kjærlighet og sosialt arbeid*. Hentet fra https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/id/331684/PhD4_HiL_Thrana.pdf.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (B. 2). Oslo: Gyldendal akademisk
- Altruisme. (2018). I *Store norske leksikon*. Hentet 5. februar 2019, fra <https://snl.no/altruisme>
- Undheim, J. O. (1996). *Innføring i statistikk og metode for samfunnsvitenskapelige fag*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Vaage, S. (2018). Handling og pedagogikk - G. H. Mead om utdanning og sosialisering. I H. Thuen & S. Vaage (Red.), *Oppdragelse til det moderne* (s. 73 - 93). Oslo: Universitetsforlaget.
- Warming, H. (2015a). Barndom og ungdom som sociale kategorier og positioner - et medborgerskap i parentes? I B. Greve (Red.), *Grundbog i socialvidenskab: Fem perspektiver* (B. 2, s. 455 - 474). Frederiksberg: Nyt fra samfundsvidenskaberne.
- Warming, H. (2015b). The life of children in care in Denmark: A struggle over recognition. *Childhood*, 22(2), 248-262. doi: 10.1177/0907568214522838
- Wormnæs, O. (1996). Noen vitenskapsteoretiske emner *Vitenskap, enhet og mangfold* (s. 58-78).
- Wuthnow, R. (1993). Altruism and sociological theory. *Social service review*, 67(3), 344 - 357. doi: <https://doi.org/10.1086/604006>
- Østeberg, D. (2012). *Sosiologiens nøkkelbegreper*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Øye, L. (2017, 17. August). Hva er kjærlighet i barnevernet?, *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/1Lm4Q/Hva-er-kjarlighet-i-barnevernet>

Vedlegg 1 – informasjonsskriv og forespørsel

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

”Kjærlighet i barnevernet”

Bakgrunn og formål

Vi er kjent med arbeidet til Forandringsfabrikken og Barnevernsproffer og hvordan dere i den senere tid har vært en viktig høringsinstans i forbindelse med ny barnevernlov. Begrepet kjærlighet er blant annet ønsket inn i den nye loven. Vi ønsker med dette prosjektet å få tak i Barnevernsproffers egne fortellinger knyttet til:

1. Deres oppvekst
2. Deres vei inn i Forandringsfabrikken.
3. Deres opplevelser av arbeidet med ny barnevernlov.
4. Deres beskrivelser av hva god omsorg og kjærlighet er.

Ønsket utvalg

Vårt ønske er at Forandringsfabrikken bidrar med å finne fire til seks informanter.

Proffene bør være 16 år eller eldre.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Intervjuene vil ha en narrativ form. Dette innebærer en forholdsvis åpen samtaleform. Hensikten er å få tak i ungdommens egne beskrivelser, fortellinger og erfaringer knyttet til opplevelser med konkrete hendelser eller situasjoner som illustrerer hvordan man gir, mottar og opplever kjærlighet/god omsorg. Intervjuene vil samtidig inneholde spørsmål om veien inn mot det å bli ”Barnevernsproff”.

Intervjuene vil ha en varighet på mellom en til to timer. Samtalene vil bli registrert på lydopptak, transkriberes, anonymiseres og slettes. Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste (NSD) har gitt sitt samtykke til dette prosjektet.

Hvem står ansvarlig?

Prosjektet vil gjennomføres av Førstelektor Kjersti Røsvik og Mastergradsstudent Iselin Laukvik Tønnesland. Begge har tilhørighet til Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag (IHSV) ved Høgskolen i Sørøst-Norge. Den ene er lærer og den andre student på Master i forebyggende arbeid med barn og unge.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun prosjektmedarbeiderne som vil ha tilgang til dataene. Personopplysningene vil lagres på høgskolens server og være passord-beskyttet.

Deltagerne vil ikke kunne gjenkjennes i rapporten/publikasjonen.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.2018. Da slettes alle opplysninger og lydopptak.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert

Eventuelle spørsmål

Dersom du ønsker å delta eller har spørsmål til studien, ta kontakt med Kjersti Røsvik (jobb: 35575469, mobil: 93898983) eller Iselin Laukvik Tønnesland (mobil: 99454702).

Vedlegg 2 - Samtykkeerklæring

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – Intervjuguide

Intervjuguide kjærlighetskravet

Presentasjon: Informere om studieprogram, lydopptakere, anonymitet. Informant signerer samtykkeerklæring.

Om studien:

Mål: Prosjektet ønsker å skape kunnskap rundt kjærlighetsbegrepets plass i barnevernstjenesten ved å intervju Barnevernsproffer om deres oppvekst og erfaringer knyttet til barnevernet. Gjennom intervjuene søker prosjektet ungdommenes egne beretninger og meninger knyttet til forholdet mellom kjærlighet, omsorg og barnevern. Avhandlingen vil anvende disse intervjuene i en større kontekst der målet vil være å kunne sikre kvaliteten på barnevernstjenesten, ved å øke deres kunnskap om betydningen av kjærlighet.

Om informanten

Disse spørsmålene bør lede samtalen inn på oppveksten til informanten. La informanten føre samtalen rundt de tingene hun/han er opptatt av å fortelle.

- Alder
- Fødested/oppvekst
- Søsken

Refleksjonsspørsmål

Kan du fortelle oss om din oppvekst?

- Hvor ble du født?
- Biologisk familie
  - Mor, far, søsken?
  - Hvordan vil du beskrive din biologiske familie?
  - Hvordan vil du beskrive din oppvekst?
- Barnehage, skole?
- Brudd med egen familien

- Hvor lenge bodde du sammen med din biologiske familie?
- Var det en spesiell hendelse som gjorde at du ikke kunne bo der lengre?
- Vet du hvem som kontaktet barnevernet?
- Kan du fortelle oss om da du først kom i kontakt med barnevernet?

Boforhold

- Biologisk families hjem
- Beredskapshjem, fosterhjem, institusjon?

Hva er dine erfaringer med barnevernet

- Hadde du en eller flere saksbehandlere/kontaktpersoner?
- Fortell gjerne om gode og mindre gode relasjoner
- Fortell gjerne om minner rundt opplevelser av kjærlyghet og motsatt
  - Minnes du en spesiell hendelse der du opplevde kjærlyghet?
- Kan du fortelle om en god relasjon med en ansatt i barnevernet?
  - Hva var spesielt med dette forholdet?
  - Hva gjorde denne personen som du satte pris på?
- Kan du fortelle om opplevelser med fravær av kjærlyghet og omsorg i sammenheng med barnevernet?

Kjærlyghet og omsorg

- Hva er omsorg?
- Hva er kjærlyghet?
- Hva skiller dem fra hverandre, tenker du?

Kjærlyghet i barnevernet og barnevernsloven

Forandringsfabrikken og Barnevernsproffene ønsker å få begrepet kjærlyghet inn i barnevernloven.

- Kjenner du til dette ønsket/kravet?
- Mener du at dette kjærlyghetskravet er viktig?
  - Hvorfor er det viktig?
  - Hvem bør kravet/loven gjelde for?
    - Ansatte, foreldre, fosterforeldre?

- Hvordan er dine personlige følelser knyttet til dette kravet?
- Hvordan kan barnevernet bli bedre?

Forandringsfabrikken og Barnevernsproff

- Hvordan ble du først kjent med forandringsfabrikken?
- Når og hvordan ble du en Barnevernsproff?
- Hva innebærer det å være en Barnevernsproff?
- Hvordan tenker du deg din egen fremtid?
  - Hvor lenge vil du være en del Forandringsfabrikken?

Avslutningsspørsmål

- Hva gjør du i dag? Utdannelse/jobb?
- Hvordan ser fremtiden din ut?
- Er det noe vi ikke har snakket om som du mener er relevant?

Takk for at du tok deg tid til å snakke med oss!!

Informantens mailadresse:

Vedlegg 4 – Endringsmelding av innlemming i prosjekt

Kjersti Røsvik
Institutt for helse-, sosial- og velferdsfag
Høgskolen i Sørøst-Norge
3603 KONGSBERG

Vår dato: 30.06.2017

Vår ref: 50349/5/STM/LR

Deres dato:

Deres ref:

BEKREFTELSE PÅ ENDRING

Vi viser til endringsmelding mottatt 13.06.2017 for prosjektet:

50349

Barns krav om kjærlighet i barnevernet

Prosjektet er tidligere tilrådd av personvernombudet med hjemmel i personopplysningsloven § 31.

I endringsmeldingen opplyses det om at en masterstudent vil innlemmes i prosjektet. Videre oppgis det at prosjektslutt skal endres til 01.12.2021. Forsker melder også endringer i utvalget. I opprinnelig prosjektmelding besto utvalget av ansatte. Den innmeldte endringen består i at forsker og masterstudent i tillegg vil intervju barnevernsbarn organisert i Forandringsfabrikken, samt fabrikkansatte. Alle deltakerne er over 18 år, jf. epost fra forsker mottatt 29.06.2017.

Vi har registrert at studenten Iselin Laukvik Tønnesland er ny prosjektmedarbeider.

Vi har også registrert 01.12.2021 som ny dato for prosjektslutt. Merk at ansatte som allerede er intervjuet, må få informasjon om utsettelsen.

Som nevnt er prosjektet tidligere tilrådd av personvernombudet med hjemmel i personopplysningsloven § 31.

Når det skal behandles personopplysninger om barnevennsbarn og fosterbarn, anses dette som sensitive personopplysninger jf. § 7-27, da dette regnes som sensitivt ift. § 2 nr. 8 c) om helseforhold.

Personvernombudet finner at behandlingen av personopplysninger kan unntas konsesjonsplikt, og at prosjektet kan gjennomføres med hjemmel i personopplysningsloven § 7-27.

Ifølge endringsmeldingen skal det innhentes skriftlig samtykke basert på muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet og behandling av personopplysninger. Personvernombudet finner informasjonen til deltakerne tilfredsstillende utformet i henhold til personopplysningslovens vilkår. Vi viser for øvrig til epost sendt til forsker, den 29.06.2017.

Vi anser at informantene trolig vil uttale seg om identifiserbare tredjepersoner, og herunder om biologiske foreldre. Det tas derfor høyde for at det vil registreres sensitive opplysninger om indirekte

identifiserbare tredjepersoner. Behandlingen anses nødvendig for formålet, da det i mange tilfeller vil være vanskelig for informanten å delta i intervjuene uten å identifisere involverte tredjepersoner. Vi forstår det slik at fokus vil være på informanten og dennes opplevelser. Vi forutsetter at det kun registreres opplysninger som er nødvendig for formålet med prosjektet, og at opplysninger om tredjepersoner anonymiseres fortløpende.

Personopplysningene skal kun behandles en kort periode, og ingen enkeltpersoner vil gjenkjennes i publikasjoner. Personvernombudet finner derfor at opplysningene kan behandles i henhold til personopplysningsloven § 8 d) og § 9 h). Vi finner også at prosjektleder kan unntas fra informasjonsplikten overfor tredjeperson, fordi det anses uforholdsmessig vanskelig å informere.

Personvernombudet legger til grunn at prosjektopplegget for øvrig er uendret.

Personvernombudet vil ved prosjektslutt, 01.12.2021, rette en henvendelse vedrørende status for behandling av personopplysninger.

Ta gjerne kontakt dersom noe er uklart.

Vennlig hilsen

Katrine Utaaker Segadal

Siri Tenden Myklebust

Vedlegg 5 – Bekreftelse endringsmelding alder

Fra: Anne-Mette Somby anne-mette.somby@nsd.no
Emne: Prosjektnr: 50349. Barns krav om kjærlighet i barnevernet
Dato: 26. september 2017 kl. 14.39
Til: Kjersti.Rosvik@usn.no iselin.tonnesland@gmail.com

AS

Viser til e-post om endring av utvalg mottatt 8.9.17.

Dere ønsker å inkludere en ungdom under 18 år.

Praksis etter personopplysningsloven er at ungdom fra 16 år kan samtykke selv dersom prosjektet ikke er svært inngripende. Vi er enig i at en ungdom på 16 kan samtykke selv i dette prosjektet. Vi forutsetter da at intervjuene gjennomføres anonymt som avtalt i forbindelse med behandling av meldeskjemaet.

Vi kan for framtiden ikke anbefale inklusjon av ungdom under 16 år i slike prosjekter, selv om Backe-Hansen hevder at barn i 12 års alderen i noen tilfeller kan samtykke selv. Grunnen er at det er forskjell på barns faktiske samtykkekompetanse og hvordan personopplysningsloven definerer et gyldig samtykke. Vi har noen få eksempler der ungdom under 16 år samtykker selv, men det er som sagt i helt spesielle prosjekter.

For øvrig er det andre bestemmelser for aldersgrenser for samtykke i *Helseforskningsloven* som omfatter prosjekter der man forsker på helse. Disse prosjektene godkjennes per i dag av REK.

Vennlig hilsen

--

Anne-Mette Somby
Spesialrådgiver | Special Adviser
Seksjon for personverntjenester | Data Protection Official
T: (+47) 55 58 24 10

NSD – Norsk senter for forskningsdata AS | NSD – Norwegian Centre for Research Data
Harald Hårfagres gate 29, NO-5007 Bergen
T: (+47) 55 58 21 17
postmottak@nsd.no www.nsd.no